

Jaarverslag 2003

FRDO – FEDERALE RAAD VOOR DUURZAME ONTWIKKELING

Aduatukersstraat 71-75, 2de verdieping, 1040 Brussel

telefoon: 02-743.31.50, fax: 02-743.31.59

e-mail: mail@frdo-cfdd.be

website: <http://www.frdo-cfdd.be>

De algemene vergadering van de FRDO keurde op 19 februari 2003 dit jaarverslag goed in uitvoering van art.11, §5 van de wet van 5 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling.

INHOUD

Woord vooraf	3
1. Doel en samenstelling	4
1.1. Missie en opdrachten.....	4
1.2. Samenstelling en structuur	4
1.2.1. Algemene vergadering.....	6
1.2.2. Bureau	6
1.2.3. Werkgroepen	6
2. Adviezen	7
2.1. Memorandum	8
2.2. Ontwikkelingssamenwerking	9
2.3. Productnormen	11
2.4. Energie en klimaat.....	12
2.5. Multi-level governance.....	13
2.6. Consultatiestrategie Federaal Plan	13
3. Forums en informatie-activiteiten	15
3.1. Forums.....	15
3.1.1. Symposium	16
3.1.2. Ronde tafels en hoorzittingen	16
3.2. Informatie-activiteiten	17
3.3. Onderzoek en studie	18
3.4. Vertegenwoordiging en contacten	18
3.4.1. Op internationaal niveau.....	18
3.4.2. Internationaal netwerk van relaties	19
3.4.3. Op nationaal niveau.....	20
3.5. Ecodynamische onderneming	20
4. Organisatie en structuur	21
4.1. Algemene vergadering	21
4.2. Bureau	22
4.3. Werkgroepen	23
4.3.1. Duurzaamheidsstrategieën.....	24
4.3.2. Energie en Klimaat	25
4.3.3. Wetenschappelijk Onderzoek.....	25
4.3.4. Productnormen	25
4.3.5. Internationale betrekkingen	25
4.3.6. Sensibilisatie en Communicatie.....	26
4.4. Secretariaat	26
5. Financieel verslag	27
Bijlagen	
Bijlage 1. Ledenlijst 2003	30
Bijlage 2. Aanwezigheid op de Algemene Vergadering	33
Bijlage 3. Lijst van adviezen 1994 – 2003.....	37

Woord vooraf

2003 was in meerdere opzichten een bijzonder jaar voor de FRDO. Het aantal adviesvragen lag lager dan de voorbije jaren, niet ongewoon in een verkiezingsjaar. De raad zag hierin een opportuniteit om meer adviezen op eigen initiatief goed te keuren en de werking grondig te evalueren en waar nodig bij te sturen. Ongetwijfeld had de belangrijkste beslissing betrekking op de samenstelling van het bureau. Afgesproken werd dat de ledenorganisaties vanaf 2004 een vertegenwoordiger met beleidsverantwoordelijkheid zouden afvaardigen. Een teken dat duurzame ontwikkeling als beleidskader steeds meer aan belang wint en dat de vertegenwoordigers van de grote maatschappelijke groepen in ons land het belangrijk vinden daarover gezamenlijk standpunten in te nemen.

Als adviesraad van de federale overheid moet het een van onze ambities zijn voorstellen te formuleren om de zgn implementatiekloof tussen internationale verbintenissen en het beleid duurzame ontwikkeling te verkleinen. Adviezen op eigen initiatief bieden de mogelijkheid zelf accenten te leggen. In zijn memorandum aan de nieuwe regering formuleerde de raad een aantal prioriteiten m.b.t. het beleid duurzame ontwikkeling. In drie erop volgende adviezen deed de raad concrete voorstellen rond specifieke thema's. Vooreerst over het belang van meer samenwerking tussen overheden in ons land. *Multi-level governance* moet het mogelijk maken meer doeltreffend op de mondialisering in te spelen, ze mee te sturen en tegen 2005 een "nationale" strategie duurzame ontwikkeling uit te tekenen. In een tweede advies ging de raad in op het groeiend aantal publieke raadplegingen en de nood aan een consultatiestrategie. In een laatste advies stelde de raad een aantal *no regret*-maatregelen voor inzake klimaatbeleid, een problematiek waarvoor de FRDO al tien jaar meer aandacht van de overheid vraagt.

De raad besliste ook dit jaar de werking grondig door te lichten. Het was een positieve ervaring die leidde tot verscheidene voorstellen om de kwaliteit van de werking verder te verbeteren. Uit de evaluatie bleek o.m. dat de leden in verschillende raden met steeds meer adviesvragen worden geconfronteerd. Om de werklast doenbaar te houden, werd afgesproken dat de beleidsorganen meer aandacht zouden besteden aan het definiëren van de prioriteiten voor de werkgroepen. Dit moet toelaten over de nodige tijd te beschikken om adviezen voor te bereiden met aandacht voor de drie pijlers van duurzame ontwikkeling en te streven naar gemeenschappelijk standpunten. Met het oog op verzekeren van de kwaliteit van de adviezen werd ook een handleiding goedgekeurd.

De raad oordeelde het ook nuttig voortaan meer aandacht te besteden aan internationale samenkomsten over duurzame ontwikkeling. Om sneller van nieuwe ontwikkelingen op de hoogte te zijn en meer pro-actief te kunnen reageren. Het participeren in het kader van de Belgische delegatie aan sommige van deze conferenties draagt bij tot de noodzakelijke capaciteitsopbouw van de leden en de medewerkers van het secretariaat. Met het oog daar op werd ook beslist meer te investeren in de uitbouw van een kennisnetwerk. Zo is de raad van nabij betrokken bij een overlegforum van Europese raden voor duurzame ontwikkeling. In eigen land werd, om de netwerking te versterken, een bezoek gebracht aan zeven nationale en regionale adviesraden.

De voorbije jaren heeft de raad als *multistakeholderforum* gaandeweg zijn plaats verworven in het landschap van adviesraden. Ter gelegenheid van ons tienjarig bestaan hebben we in dit jaarverslag een aantal grafieken opgenomen die de volledige periode omvatten. Daaruit blijkt dat steeds meer ministers een beroep doen op de raad voor adviesverlening of voor de organisatie van rondetafels. De raad keurde 107 adviezen goed, waarvan 72 % met consensus. De gemiddelde participatie van de grote ledengroepen aan de werkgroepen bleef relatief constant. Het wijst op vertrouwen in de raad. De groeiende politieke en maatschappelijke erkenning van de FRDO mag echter niet leiden tot zelfgenoegzaamheid. De viering van onze 10 jaar die in 2004 zal plaatsvinden, vormt een geschikt moment om verder kritisch en creatief na te denken over de realisering van onze missie.

Theo Rombouts

Voorzitter

1. Doel en samenstelling

1.1. Missie en opdrachten

De Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO) geeft adviezen aan de Belgische federale overheid over het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling. Daarnaast heeft de raad ook een forum- en sensibilisatiefunctie. Hij is samengesteld uit vertegenwoordigers van diverse maatschappelijke groepen (*multistakeholder*) en houdt bij zijn standpunten rekening met de economische, de sociale en de ecologische dimensie van een vraagstuk.

Bij de adviesverlening geeft de raad bijzondere aandacht aan de uitvoering van internationale verbintenissen van België, zoals *Agenda 21*, het *Klimaatverdrag* en het *Verdrag inzake biologische diversiteit*. Die verbintenissen zijn het resultaat van de *Conferentie van de Verenigde Naties over Milieu en Ontwikkeling* die in juni 1992 in Rio de Janeiro plaatsvond (bekend als UNCED, United Nations Conference on Environment and Development). Andere belangrijke verbintenissen voor de raad vormen de *Verklaring van Johannesburg* en het *Implementatieplan* die op de Wereldtop voor Duurzame Ontwikkeling in Johannesburg in 2002 werden goedgekeurd, evenals de *Europese Strategie voor Duurzame Ontwikkeling* die uit verschillende documenten bestaat, o.m. de Conclusies van de Europese Top van Göteborg die in 2001 plaatsvond.

De FRDO werd in 1997 opgericht als opvolger van de Nationale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (NRDO) die sinds 1993 functioneerde. De Raad werd opgericht door de wet van 5 mei 1997. Die regelt de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling. Bij de vastlegging van dat beleid spelen de *Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling* en de *Programmatorische Overheidsdienst Duurzame ontwikkeling* een belangrijke rol. Om de vier jaar bereiden de *Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling* en het *Federaal Planbureau* een federaal plan inzake duurzame ontwikkeling voor. Dat gebeurt onder meer op basis van het federaal rapport inzake duurzame ontwikkeling dat om de twee jaar wordt opgesteld door de *Task Force Duurzame Ontwikkeling* van het *Federaal Planbureau*.

De FRDO geeft *adviezen* over het beleid duurzame ontwikkeling, zowel op verzoek van de federale regering en het federale parlement, als op eigen initiatief. De raad kreeg nog twee specifieke adviesopdrachten in het kader van de *Wet van 21 december 1998 betreffende de productnormen ter bevordering van duurzame productie- en consumptiepatronen en ter bescherming van het leefmilieu en de volksgezondheid* en van de *Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking*.

De FRDO heeft ook een *forum*functie. De Raad bevordert de discussie over duurzame ontwikkeling, bijvoorbeeld door symposia te organiseren. Experts, vertegenwoordigers van de overheid en van maatschappelijke organisaties en het publiek krijgen de kans om standpunten toe te lichten en met elkaar te dialogeren. De Raad benut nadien de resultaten van de gedachtewisseling bij de formulering van adviezen. Daarnaast organiseert de raad ook regelmatig in samenwerking met ministers rondetafels over dossiers i.v.m. duurzame ontwikkeling.

Ten slotte heeft de Raad ook de taak om organisaties en burgers te *sensibiliseren* voor duurzame ontwikkeling. De raad heeft een eigen website en publiceert driemaandelijks een nieuwsbrief FRDO-Info.

1.2. Samenstelling en structuur

De leden van de Raad zijn vertegenwoordigers van diverse maatschappelijke groepen: milieuorganisaties, organisaties voor ontwikkelingssamenwerking, verbruikers-, werknemers- en werkgeversorganisaties, energieproducenten en de wetenschappelijke wereld. Vertegenwoordigers van de federale regering, van de gemeenschappen en gewesten en van milieuraden en sociaal-economische raden zijn leden zonder stemrecht.

Volgens de vermelde wet van 5 mei 1997 (art.12, §1) is de FRDO samengesteld uit:

- a. een erevoorzitter: Z.K.H. Prins Filip,
- b. een voorzitter,
- c. drie ondervoorzitters,
- d. zes leden van de NGO's voor milieubescherming,
- e. zes leden van de NGO's voor ontwikkelingssamenwerking,
- f. twee leden van de NGO's van de verbruikers,
- g. zes leden van de werknemersorganisaties,
- h. zes leden van de werkgeversorganisaties,
- i. twee leden van de energieproducenten,
- j. zes leden van de wetenschappelijke milieus,
- k. één vertegenwoordiger van elke federale minister of staatssecretaris,
- l. één vertegenwoordiger van elk gewest en elke gemeenschap.

Alle leden, met uitzondering van de categorieën k en l (overheidsvertegenwoordigers), worden benoemd door de Koning op voordracht van de regering voor een hernieuwbare periode van vier jaar.

De raad besliste bijkomend een aantal personen als waarnemer uit te nodigen:

een vertegenwoordiger van de volgende raden bevoegd voor milieu- en socio-economische aangelegenheden (huishoudelijk reglement, art.2, §2):

- ◇ Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen,
- ◇ Conseil Wallon de l'Environnement pour le Développement Durable,
- ◇ Conseil de l'Environnement pour la Région de Bruxelles-Capitale / Raad voor het Leefmilieu van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest,
- ◇ Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest,
- ◇ Centrale Raad voor het Bedrijfsleven,
- ◇ Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen,
- ◇ Conseil économique et social de la Région wallonne,

vier wetenschappelijke raadgevers (huishoudelijk reglement, art.13, §1);

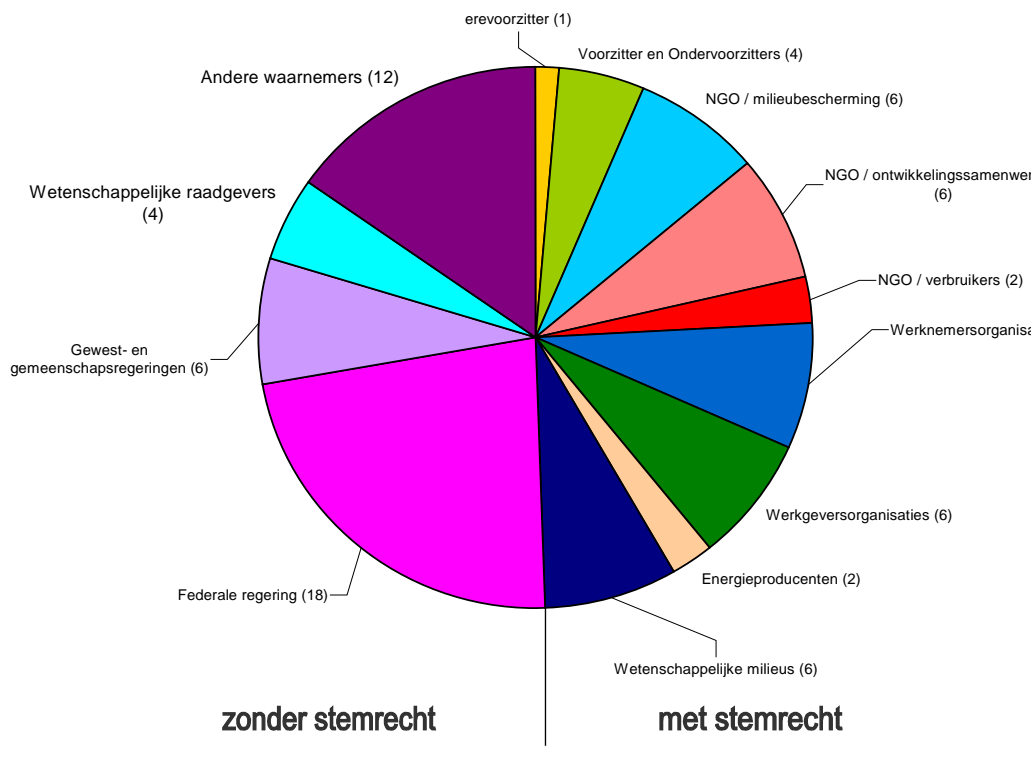
een vertegenwoordiger van het Federaal Planbureau (beslissing algemene vergadering 29 mei 1998);

een vertegenwoordiger van de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (beslissing algemene vergadering 28 november 2000);

een vertegenwoordiger van de Programmatorische Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling (beslissing algemene vergadering 18 februari 2003)

In totaal telt de raad 75 leden, waarvan 38 stemgerechtigde vertegenwoordigers (categorieën b tot en met j). Die laatste worden door de regering gekozen uit een dubbele lijst die door hun representatieve organisaties wordt voorgesteld. De samenstelling van de FRDO in 2002 kunt u in bijlage 1 vinden.

De krachtlijnen van de organisatie en werking van de FRDO werden vastgelegd in het *huishoudelijk reglement*. Dat werd goedgekeurd door het Koninklijk Besluit van 10 augustus 1998 (gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 23 september 1998).

Grafiek 1: Samenstelling van de raad

1.2.1. Algemene vergadering

De algemene vergadering waarin alle stemgerechtigde en niet-stemgerechtigde leden vertegenwoordigd zijn, komt gemiddeld vijf maal per jaar samen. De raadsvergadering keurt de adviezen goed, beslist over de organisatie van forumactiviteiten, neemt de eindbeslissing over het jaarverslag, het financieel verslag, de begroting en het programma van de werkgroepen. De verslagen zijn openbaar.

1.2.2. Het bureau

Het bureau bestaat uit de voorzitter, de ondervoorzitters, de erevoorzitter (zijn vertegenwoordiger woont de vergaderingen bij) en één vertegenwoordiger uit elk van de volgende groepen: de NGO's voor milieubescherming, de NGO's voor ontwikkelingssamenwerking, de werknemers- en de werkgeversorganisaties. De leiding van het secretariaat neemt deel aan de vergaderingen en stelt de verslagen op.

Het bureau staat onder meer in voor de voorbereiding en opvolging van de algemene vergadering, het overmaken van de ontwerpadviezen van de werkgroepen aan de algemene vergadering, het aan deze vergadering ter goedkeuring voorleggen van het jaarverslag en het financieel verslag, de selectie van het personeel, het nemen van belangrijke praktische beslissingen en het leiden van het secretariaat. Het bureau vergadert maandelijks.

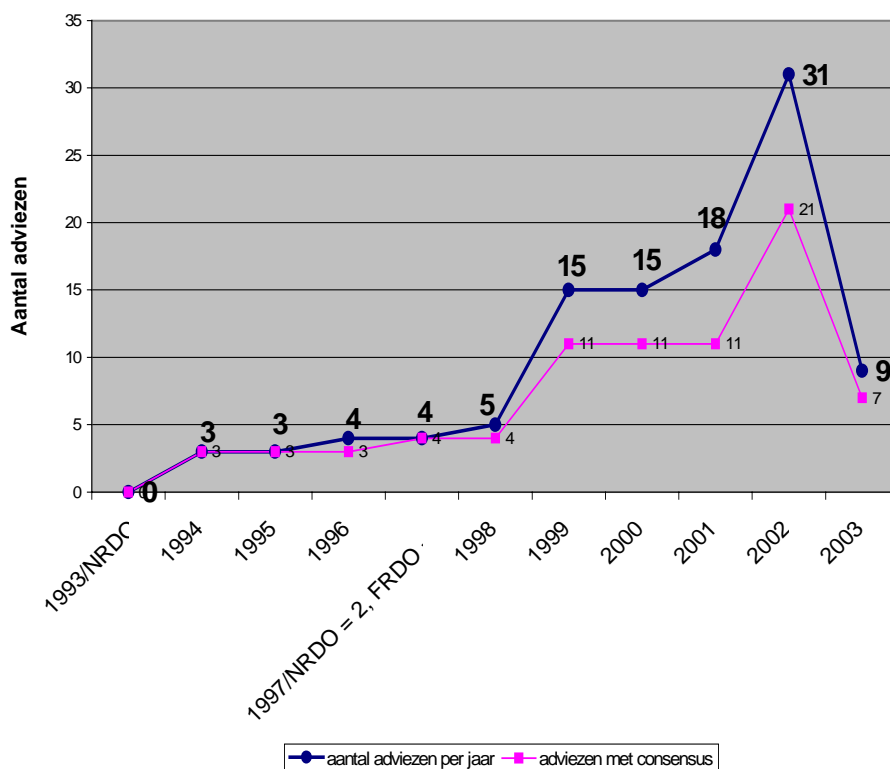
1.2.3. De werkgroepen

De werkgroepen bereiden de adviezen, rondetafels en forumactiviteiten op hun terrein voor. Er zijn zes vaste werkgroepen actief: *duurzaamheidsstrategieën*, *energie en klimaat*, *internationale betrekkingen*, *productnormen*, *sensibilisatie en communicatie*, *wetenschappelijk onderzoek*. Eén werkgroep *biodiversiteit en bossen* functioneert ad hoc. Deze werkgroepen bestaan uit raadsleden of plaatsvervangers en door hen aangeduide experts.

De werkgroepen kunnen ambtenaren en andere deskundigen permanent uitnodigen. De algemene vergadering duidt de voorzitters van de werkgroepen aan op voordracht van het bureau. De werkgroepen bereiden de adviezen grondig voor, zodat de algemene vergadering hoogstens nog enkele knelpunten dient te beslechten. Elke werkgroep wordt bijgestaan door minstens één personeelslid van het secretariaat.

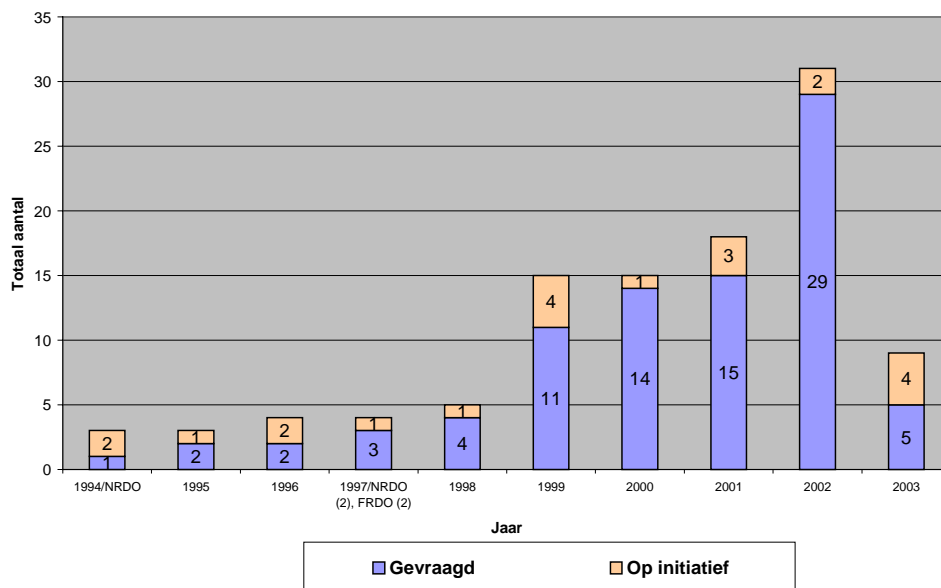
2. Adviezen

In 2003 bracht de FRDO, naast een memorandum aan de nieuwe federale regering, acht adviezen uit: drie op vlak van ontwikkelingssamenwerking, twee over productnormen, één betreffende energie en klimaat, één advies over de verticale integratie van duurzame ontwikkeling en één advies over een raadplegingstrategie. De raad moest ook, om reden van timing, twee adviesvragen weigeren: een eerste van de minister van consumentenzaken, volksgezondheid en leefmilieu over de integratie van duurzame ontwikkeling en milieu-aangelegenheden in de werkzaamheden van de Europese Conventie (14 februari) ; en een andere vanwege de staatssecretaris voor energie en duurzame ontwikkeling over een ontwerp tot Koninklijk Besluit betreffende de creatie van een Kringloopfonds (18 maart).

Grafiek 2: Aantal adviezen per jaar vergeleken met het aantal adviezen aangenomen met consensus.

Het aantal adviesvragen van de overheid is de voorbije jaren voortdurend gestegen. Meer dan de helft van de adviezen van de raad werd de laatste drie jaar uitgebracht. Dit wijst ongetwijfeld op het groeiend belang dat de overheid hecht aan de participatie van de civiele samenleving aan het beleid inzake duurzame ontwikkeling. In 2003 bedroeg keurde de raad 79 % (7 op 9 adviezen) met consensus goed. Over een periode van 10 jaar bedraagt het gemiddeld 72 %, niet gering voor een raad die uit veel *stakeholders* is samengesteld en met de verschillende dimensies van duurzame ontwikkeling rekening houdt. Het blijkt ook dat naarmate er meer tijd is om een advies voor te bereiden, de kans ook groter is dat er een consensus tussen de leden wordt bereikt.

Grafiek 3: Totaal aantal adviezen sinds 1994 met vergelijking initiatieven/gevraagde adviezen

Het voorbije jaar lag het aantal adviesvragen evenwel lager dan de voorbije jaren. Dit is te verklaren door de federale verkiezingen die dit jaar plaatsvonden. Uittredende regeringen leggen de laatste maanden van de legislatuur gewoonlijk geen adviesvragen meer voor. Het duurt anderzijds ook even vooraleer aantredende ministers de beleidsprioriteiten of –plannen hebben vastgelegd waarover zij de raad advies wensen te vragen.

De raad heeft de gelegenheid te baat genomen om een aantal adviezen op eigen initiatief uit te brengen om de kloof tussen internationale verbintenissen en beleid te verkleinen. Het gaat om het memorandum aan de nieuwe regering, een kaderadvies over de reductie van broeikasgassen (*no regret* maatregelen), een advies met voorstellen voor meer verticale beleidsintegratie (*multi-level governance*) en ten slotte een advies over de noodzaak om een strategie te ontwikkelen voor publieke consultaties.

Hieronder volgt een synthetische voorstelling van de adviezen die de FRDO uitgebracht in 2003. Vervolgens geven we een overzicht van de opvolging die door de regering aan de adviezen werd gegeven. Hiervoor maken we gebruik van de verslagen die de ministers of hun vertegenwoordigers telkens geven op de eerste algemene vergadering van het jaar (februari). Dit jaar heeft de vertegenwoordiger van de minister voor ontwikkelingssamenwerking Marc Verwilgen, de heer Delobel, toelichting gegeven bij de opvolging van de adviezen over deze materie. Minister van milieu, consumentenzaken en duurzame ontwikkeling, Freya Van den Bossche, gaf toelichting bij de opvolging van de overige adviezen.

2.1. Het Memorandum

De FRDO richtte zich in zijn memorandum tot de nieuwe regering met de bedoeling een nieuwe dynamische impuls inzake duurzame ontwikkeling aan het beleid te geven. De raad benadrukt in het memorandum het belang van de integratie van de drie pijlers van duurzame ontwikkeling en vraagt alle federale ministers duurzame ontwikkeling als een onderdeel van hun verantwoordelijkheid te beschouwen en hun beleid te voeren binnen het perspectief van duurzame ontwikkeling. Verder doet de raad in het memorandum voorstellen voor een beter bestuur inzake duurzame ontwikkeling en dringt hij aan op een beter benutten van beschikbare economische instrumenten.

Energie en Klimaat: de raad vraagt ondermeer de afwerking van het nationaal klimaatplan. Dit plan moet voorrang geven aan structurele maatregelen die gebruik maken van fiscale en niet-fiscale maatregelen. Hij dringt aan op de vlugge oprichting van een Nationale Klimaat Commissie en de uitwerking van een nationaal mobiliteitsplan waarin met alle transportmiddelen rekening wordt gehouden.

Productbeleid: de FRDO onderstreept ook het belang van een pro-actieve rol van België in de ontwikkeling van een vooruitstrevend Europees productbeleid. Volgens de raad moeten de verschillende regulerende, economische en socio-economische instrumenten beter op elkaar afgestemd worden. Duurzame producten moeten bovendien financieel aantrekkelijker worden. De raad dringt ook aan op de uitvoering van het nationaal plan leefmilieu gezondheid, dat bovendien voor verbetering vatbaar is.

Internationale betrekkingen: vervolgens wijst de raad op het belang van een nauwere samenwerking met organisaties van de burgermaatschappij bij alle aspecten van ontwikkelingssamenwerking. De gevolgen voor de landen van het Noorden én het Zuiden moeten in rekening worden gebracht bij het uitwerken van het beleid in het algemeen, en inzake de ombuiging van niet-duurzame productie- en consumptiepatronen in België in het bijzonder. In het kader van de internationale handel en meerbepaald de Doha Development Agenda, vraagt de raad naast de uitvoering van de bestaande akkoorden, het succesvol afsluiten van de lopende onderhandelingen.

De raad formuleert tenslotte meerdere aanbevelingen voor een beter bestuur op vlak van Duurzame Ontwikkeling: het verder uitvoeren van het federaal plan inzake duurzame ontwikkeling en de bevordering van de horizontale integratie tussen de verschillende federale beleidsdomeinen. De raad is er van overtuigd dat een Interministeriële Conferentie Duurzame Ontwikkeling een zeer nuttige rol zou kunnen spelen, in het bijzonder in het tot stand komen van een "nationale" strategie voor 2005. De raad besluit zijn memorandum met enkele mogelijke middelen voor de uitvoering van een duurzaam ontwikkelingsbeleid.

Opvolging: Minister Van den Bossche doet het voorstel aan de raad om in het najaar van 2005 samen met de raad, als een vorm van tussentijdse evaluatie, de inhoud van het memorandum puntgewijs te overlopen, te becommentariëren en door de raad zelf te laten becommentariëren.

2.2. Ontwikkelingssamenwerking

De FRDO formuleerde drie adviezen op vlak van ontwikkelingssamenwerking. Deze drie adviezen hadden betrekking op de strategische nota's van de Directie - Generaal Ontwikkelingssamenwerking (DGOS). Om de werking van de Belgische ontwikkelingssamenwerking meer operationeel te maken, voorziet de wet van 25 mei 1999 betreffende de internationale samenwerking inderdaad dat strategische nota's uitgezet worden voor vijf sectoren (landbouw, basis-gezondheidszorg, onderwijs en onderricht, vredesopbouw en basisinfrastructuur), drie transversale thema's (economie, gender en sociale economie) en voor de vijftientig partnerlanden van België. De wet voorziet ook dat de FRDO advies uitbrengt over deze nota's. In 2002 werkte de raad een kaderadvies uit over het geheel van sectoriele nota's en thema's en bracht voor elke sectoriele en thematische nota apart nog eens een advies uit. De raad beëindigde dit werk in 2003, met een advies over de sectoriele nota "basisinfrastructuur", een advies over de thematische nota "sociale economie" en één over het geheel van de geografische nota's.

2.2.1. Kaderadvies over de strategische geografische nota's van de Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking (DGOS) (17 juni 2003)

Dit kaderadvies herneemt de algemene opmerkingen over het geheel van de geografische nota's. Na eerst te wijzen op het goede werk van DGOS, zegt de FRDO te betreuren dat sommige van de nota's weinig concreet en dus weinig operationeel blijken. De raad stelt dan ook voor de geografische nota's te baseren op de ontwikkelingsplannen van het partnerland. Ze moeten leiden tot acties die bijdragen tot een echte strategie van duurzame ontwikkeling waarin de prioriteiten voor het partnerland en de civiele samenleving worden weerspiegeld. Ook vraagt de raad de oprichting van duurzame ontwikkelingsraden in de partnerlanden te

ondersteunen. Hoewel de adviezen van de FRDO over de thematische en sectoriele nota's in consensus aangenomen werden, is dit bij het kaderadvies over de geografische nota's niet het geval.

2.2.2. Advies over de sectorale nota 'Basisinfrastructuur' van de Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking (DGOS) (18 februari 2003)

De FRDO stelt vast dat de nota *basisinfrastructuur* goed gestructureerd is en een goed overzicht geeft van lessen getrokken uit het verleden. De FRDO ondersteunt het feit dat de nota de verbetering van de basisinfrastructuur in een rurale omgeving als prioriteit stelt, maar hij vraagt ook om acties te voorzien voor de verbetering van basisinfrastructuur in een stedelijke omgeving. De raad meent ook dat in de nota nood is aan een toekomstvisie. Daarnaast zou de uitbouw van een basisinfrastructuur die in staat is problemen op grote schaal aan te pakken bevorderd moeten worden. Verder moet de nota zich niet enkel richten op plaatselijke, maar ook en vooral op grootschalige problemen. De raad onderstreept het belang van de toepassing van milieu-impactstudies op initiatieven die door België worden ondersteund. Hij herinnert bovendien aan zijn waarschuwing over de *Clean Development Mechanism (CDM)* en dringt erop aan dat de fondsen die worden gebruikt voor de *Clean Development Mechanisms (CDM)*, bijkomende fondsen zouden zijn, dus bovenop de fondsen bestemd voor ontwikkelingssamenwerking. De FRDO vraagt DGOS de partnerlanden aan te zetten om een voldoende budget te besteden aan basisinfrastructuur en aan basisdiensten in het algemeen.

2.2.3. Advies over de thematische nota 'Sociale Economie' van de Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking (DGOS) (18 februari 2003)

De FRDO betreurt het feit dat de nota een te beperkte definitie geeft van sociale economie omdat ze uitgaat van een projectmatige aanpak. Nochtans stelt de FRDO de noodzaak van een sociale economie in de strikte betekenis, niet ter discussie. Maar hij betreurt dat de nota slechts drie domeinen (micro - gezondheidsverzekering, micro - financiën en eerlijke handel) in rekening brengt. De raad is van mening dat DGOS initiatieven van sociale economie in de strikte betekenis, die naast hun belangrijk sociaal potentieel ook nog een belangrijke rol spelen op het gebied van milieubescherming, zou moeten valoriseren. De raad is van mening dat export en internationale handel aanvullende elementen kunnen zijn voor de economie van de partnerlanden en partnerregio's, maar dat ze geen doel op zich mogen zijn. Bovendien merkt de FRDO op dat duurzame ontwikkeling ook het principe van een eerlijke aanpak op sociaal en ecologisch gebied omvat. Dit laatste betekent dat het noodzakelijk is sociale- en milieukosten in prijzen te verrekenen. Tenslotte betreurt de raad dat in de nota geen raming van de nodige menselijke en financiële middelen voor de uitvoering ervan opgenomen is.

Opvolging van de adviezen ontwikkelingssamenwerking:

Zoals voorzien in de wet van 25 mei 1999 betreffende de internationale samenwerking, werden de adviezen van de FRDO tegelijk met de strategische nota's aan het parlement overgemaakt. Sinds de publicatie van deze wet veranderden een aantal basisgegevens die de uitwerking en het gebruik van deze strategische nota's in vraag stellen. Het merendeel van de ontwikkelingslanden engageerden zich in een uitwerkingsproces van *Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP)* en op 25 februari 2003 werd de verklaring van Rome aangenomen die de harmonisatie van de ontwikkelingshulp en de uitlijning van de hulp gericht op de ontwikkelingsbeleid van de partnerlanden voorziet. Doordat die partnerlanden werden geconfronteerd met een gebrek aan coherentie tussen de verschillende fondsenverstrekkers, drong het onderzoek naar harmonisatie en nieuwe instrumenten zich op. Deze heroriëntatie van de internationale ontwikkelingshulp zetten de donoren ertoe aan na te denken over stappen naar geharmoniseerde werkwijzen en het gebruik van nieuwe samenwerkingsinstrumenten.

De partnerlanden worden inderdaad geconfronteerd met een gebrek aan coherentie tussen verschillende donoren, wat vaak de uitvoering van een coherent en aan ontwikkeling aangepast beleid. Daarom stelt zich het probleem van het nut van de strategische nota's die door verschillende donoren opgesteld worden. Rekening houdend met de nieuw geschetste feiten en in navolging van de Verklaring van Rome moet een harmonisatieplan voor de Belgische hulp worden opgemaakt. Een strategische cel werd in de schoot van DGOS opgezet om deze taak te vervullen. Deze doet dit in samenwerking met de OESO-DAC Workingparty for Aid Effectiveness, die gelijkaardige processen bij alle DAC-donoren opvolgt. Het toekomstige gebruik van de strategische nota's (en adviezen van de FRDO) wordt bestudeerd naar aanleiding van dit harmonisatieplan.

Wat de PRSP's betreft, deelt de minister de bezorgdheid van de leden en heeft hij evenzo kritiek op het proces. De FRDO meent inderdaad dat de PRSP's te reducerend werken in die zin dat ze te veel de nadruk leggen op de strijd tegen armoede en minder op die van een duurzame ontwikkeling die ruimer is en die de integratie van de drie pijlers veronderstelt (economisch, sociaal en milieu).

Wat het Propere Ontwikkelingsmechanisme betreft (*Clean Development Mechanism*) deelt de minister ook de bezorgdheid van de leden en is het duidelijk dat de overheid zich niet wil verwijderen van wat te Marrakesh en Kyoto werd beslist. Anderzijds, wat de introductie ervan in het Belgisch beleid betreft en het respecteren van de 0,7 % norm (van het BNP voor ontwikkelingssamenwerking), moet in het kader van DAC/OESO worden gekeken hoe die nieuwe parameter te concretiseren in de groei van de hulp. Dit kan aanleiding zijn voor een combinatie die toelaat de 0,7 % tegen 2010 te halen. Het mag niet gaan om middelen of activiteiten begrepen in het huidige budget voor ontwikkelingssamenwerking maar, moet eerder worden gezien als een kans om bijkomende middelen vrij te maken voor ontwikkelingssamenwerking, dit in het kader dat is voorzien in de regeringsverklaring betreffende de weg om de 0,7 norm te bereiken.

2.3. Productnormen

In 2003 bracht de raad twee adviezen uit betreffende productnormen. Deze behandelen twee ontwerpen van Koninklijk Besluit die de omzetting van Europese richtlijnen in het Belgisch recht beogen. Het eerste advies van 18 februari heeft betrekking op de progressieve uitbanning van kortketenige gechlloreerde paraffines in verschillende producten (ontwerp-KB voor de omzetting van richtlijn 2002/45/CE van de Commissie, 25 juni 2002). Het tweede advies van 17 juni betreft een ontwerp-KB dat een ander ontwerp-KB wijzigt en handelt over het op de markt brengen en het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen en preparaten (blauwe kleurstof - ontwerp-KB voor de omzetting van richtlijn 2003/3/EG van de Commissie, 6 januari 2003 inzake de beperking van het op de markt brengen en van het gebruik van blauwe kleurstof).

Opvolging:

- Advies gechlloreerde paraffines:

Op 16 juni 2003 heeft het Staatshoofd het koninklijk besluit tot beperking van het op de markt brengen en van het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen en preparaten ondertekend en op 8 juli 2003 is de tekst in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd. De verbodsbepalingen over gechlloreerde korte keten paraffines zijn volgens het voorstel van de Europese Commissie opgenomen in het REACH-systeem (bijlage XVI). Er wordt dus met de bevestiging van de FRDO rekening gehouden. In dit kader zullen (gezien de wijziging van het artikel 19 van de wet van 21 december 1998 betreffende de productnormen en ter bevordering van duurzame productie- en consumptiepatronen en ter bescherming het leefmilieu en de volksgezondheid door de wet van 28 maart 2003) de ontwerpen van koninklijke besluiten die loutere omzetting zijn van Europese richtlijnen voortaan ter kennisgeving aan de FRDO worden bezorgd. Het spreekt vanzelf dat een advies dat de Raad uit eigen beweging zou verlenen zeker met evenveel aandacht zal gevolgd worden

- Advies blauwe kleurstof:

Het betrokken koninklijk besluit is nog steeds niet in het Belgisch Staatsblad verschenen. Navraag leerde dat eerst nog het advies van de Raad van State moest gevraagd worden. Dit gunstig advies is op 09/02/2004 toegekomen. De minister tekende ondertussen het besluit en het wordt ter ondertekening voorgelegd aan de Koning. Publicatie in het Belgisch Staatsblad zal zo snel mogelijk gebeuren.

2.4. Energie en Klimaat:

Kaderadvies over de hinderpalen voor de invoering van de maatregelen ter vermindering van de uitstoot van broeikasgassen die economisch rendabel zijn ("no regret" maatregelen)

Tal van maatregelen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, zijn economisch rendabel, maar worden niet uitgevoerd. Deze maatregelen, die ook gekend zijn onder de benaming maatregelen zonder spijt ("*no regret*"), zouden aanzienlijk kunnen bijdragen tot het bereiken van de doelstelling van Kyoto. Ze zouden België in staat stellen tegen 2010 tot 10 miljoen ton broeikasgassen minder per jaar uit te stoten. Het gaat over gedragswijzigingen bij energieconsumptie, het gebruik van alternatieve energiebronnen, een beter energiebeheer en een investering in rationeel energiegebruik. Een aantal van deze maatregelen blijkt bovendien economisch rendabel, dankzij de besparingen die ze opleveren.

De FRDO vindt het nodig over dit belangrijk probleem een debat in eigen rangen te voeren, waarvan de eerste resultaten reeds in dit kaderadvies behandeld worden. Na dit kaderadvies volgen meer specifieke adviezen over verschillende sectoren waar genoemde maatregelen relevant zijn. Dit kaderadvies analyseert één voor één de verschillende hinderpalen voor de invoering van deze *no regret* maatregelen. Daarnaast geeft het een reeks aanbevelingen voor de uitbouw van een algemeen kader dat de verschillende betrokken partijen moet aanmoedigen om hun gedrag inzake energiegebruik te wijzigen en/of voor de financiering van de nodige investeringen te zorgen.

De hinderpalen voor de invoering van de *no regret* situeren zich in zeven categorieën:

- culturele en sociale hinderpalen, de rol van de media, de informatie en de reclame
- energieprijzen
- onvoldoende informatie
- het energiebeleid heeft een gebrek aan voorspelbaarheid en coherentie
- financiële mechanismen die niet geschikt zijn voor de investeringen in REG
- een gebrek aan expertise en deskundig personeel
- onvoldoende onderzoeken om deze economisch rendabele maatregelen uit te werken

Om deze verschillende hinderpalen weg te werken, stelt de FRDO in een tweede fase zeven aanbevelingen voor die er op gericht zijn een veel gunstiger kader te creëren voor de invoering van *no regret* maatregelen.

- het bevorderen van een cultureel en sociaal kader dat gunstig is voor een duurzame ontwikkeling
- een prijzenbeleid voeren dat gedragswijzigingen en investeringen in REG bevordert
- de informatie over energiediensten en –investeringen verbeteren
- zorgen voor een meer samenhangend, voorspelbaar en gecoördineerd beleid
- investeren in REG en de ontwikkeling van bedrijven die energiediensten bieden
- bevoegde netwerken uitbouwen
- research over REG en de ontwikkeling van hernieuwbare energie

Opvolging:

Het wegnemen van de in het advies opgesomde hinderpalen voor *no-regret* maatregelen is één van de uitgangspunten van het klimaatbeleid. Voor de meeste van de in het advies gesuggereerde aanbevelingen is overleg nodig met collega-ministers in de regering, op gewestelijk niveau (bvb. energieprijzen, fiscaal beleid, isolatienormen, ...) of op Europees niveau (bvb. energie-etikettering).

De minister neemt de aanbeveling dat het beleid goed moet gecoördineerd worden ter harte. De coördinatie op nationaal vlak gebeurt via de recent opgerichte Nationale Klimaatcommissie en de Interministeriële Conferentie voor het Leefmilieu, voorgezeten door de minister. Op Europees en internationaal vlak gaat dit via het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid, dat door haar diensten ondersteund wordt. Het is in de Nationale klimaatcommissie dat een nieuw nationaal klimaatplan wordt voorbereid, met naast de Gewestelijke klimaatbeleidsplannen ook een afzonderlijke en gecoördineerde federale component. De eerste discussies over dat nieuwe klimaatplan begonnen nog niet zo lang geleden. De aanbevelingen van de Raad zullen mee het debat informeren, maar in deze vroege fase is het te vroeg om uitspraken te doen over hoe dat plan er zal gaan uitzien. In het voorontwerp Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling wordt onder meer verwezen naar de vergroening van de fiscaliteit, het stimuleren van energie-efficiënte technologieën, onderzoek naar deze technologieën en naar hernieuwbare energiebronnen, het gebruik van het mechanisme van de derde-investeerder, ... als enkele van de maatregelen die de federale overheid in dit kader wil nemen.

2.5. Multi-level governance

Verticale integratie verwijst naar de coördinatie en coherentie inzake duurzame ontwikkeling tussen de verschillende beleidsniveaus in ons land. Een dergelijke integratie is nodig omdat de bevoegdheden op dit domein door de federale structuur verdeeld zijn. Deze situatie maakt dat het voor België niet evident is om internationale beslissingen op het vlak van duurzame ontwikkeling te beïnvloeden of efficiënt uit te voeren.

In dit advies wordt op uitvoerend, wetgevend en ambtelijk niveau gekeken welke instrumenten de verticale integratie in ons land kunnen bevorderen. Zo pleit de raad op uitvoerend vlak voor een interministeriële conferentie duurzame ontwikkeling en voor samenwerkingsakkoorden tussen de federale en de gefedereerde entiteiten op een aantal specifieke terreinen. Op ambtelijk niveau onderstreept de raad het belang van coördinatiestructuren en capaciteitsontwikkeling.

Integratie heeft te maken met structuren, maar ook met een mentaliteitswijziging, met name een grotere bereidheid om van (bestaande) coördinatie-instrumenten gebruik te maken en rekening te houden met andere beleidsniveaus. Deze manier van beleidsvoering omschrijft men soms als *multilevel governance*, waarbij (*good*) *governance* of goed bestuur onder meer inhoudt dat het beleid aandacht heeft voor de participatie van alle betrokken maatschappelijke actoren. Dit betekent dat de civiele maatschappij geraadpleegd wordt bij de besluitvorming inzake duurzame ontwikkeling.

Opvolging:

- In de toelichting van de beleidsnota van de minister aan de kamercommissie kondigde zij aan het parlement sterker te betrekken bij het beleid van duurzame ontwikkeling. De wijze waarop wordt momenteel bekeken.
- De ICDO wordt opnieuw samengesteld. Hierdoor zal zowel de betrokkenheid vanuit het beleidsniveau als vanuit het niveau van de ambtenaren versterkt worden.
- Binnen de diverse FOD's en POD's zullen er cellen duurzame ontwikkeling opgericht worden. Dit zal de capaciteitsopbouw zeker ten goede komen, alsook de samenwerking.

De minister betreft ook de civiele maatschappij bij het beleid. Op 18 december 2003 lichtte ze haar beleid toe op de raad, op 12 februari 2004 werd samen met de raad een rondetafel georganiseerd ter voorbereiding van de Lentetop, op 19 februari was zij aanwezig op de algemene vergadering om de opvolging van de adviezen toe te lichten. Als minister ondersteunt zij diverse koepelstructuren, er is héél regelmatig overleg met het kabinet en administratie en het maatschappelijk middenveld, ...

Tot slot wil de minister in 2004 werk maken van een nationale strategie duurzame ontwikkeling.

2.6. Consultatiestrategie Federaal Plan

Op 25 maart 2003 organiseerde de FRDO in samenwerking met de Federale Diensten voor Wetenschappelijke, Technische en Culturele Aangelegenheden (DWTC) en met de steun van de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (ICDO) en de Programmatorische Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling (POD DO) een symposium over *Participatie en beleid duurzame ontwikkeling: hoe publieke consultaties doeltreffender maken?* Het advies op eigen

initiatief baseert zich gedeeltelijk op de conclusies van het symposiumen heeft als doel bij te dragen tot het verbeteren van de kwaliteit van publieke consultaties, de ontwikkeling van een strategie ter zake en de aanmoediging van een bredere en belangrijkere participatie van de bevolking. Op deze manier hoopt de raad eveneens het aantal consultaties te doen stijgen, en overlappingsen en een gebrek aan participatie te vermijden. In dit kader stelt de FRDO een code van goede praktijken voor met te respecteren regels voor consultaties (doelstellingen, doelgroepen, procedure), en wil hij dat het federaal parlement instaat voor de coördinatie van een jaarlijkse agenda van verschillende consultaties en deze ook communiceert naar het publiek.

De raad vindt het belangrijk om een reële inbreng van de bevolking te verzekeren in de uitwerking van het beleid. Hij formuleert tenslotte een reeks aanbevelingen over de publieke consultatie van het tweede voorontwerp van federaal plan, waaronder: een deelnamestrategie van het type *bottom – up*, de creatie van een leesbaar raadplegingsdocument dat concrete voorstellen bevat die dicht bij de burger staan en een feedback.

Opvolging:

De minister vindt het net als de FRDO belangrijk om de reële inbreng van de bevolking te verzekeren in de uitwerking van het beleid. De minister volgt de aanbevelingen van de raad wat de code van goede praktijken betreft en de coördinatie van diverse consultaties.

Wat het voorontwerp tweede Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling 2004-2008 betreft, geeft de minister het volgende mee: De minister is heel benieuwd naar het advies van de raad over het voorontwerp aangezien net in de raad de drie pijlers van duurzame ontwikkeling vertegenwoordigd zijn.

- *Vorbereiding*

“Bottum-up” wordt gerealiseerd via de 50 organisaties uit het maatschappelijk middenveld die aan de consultatie deelnemen en hiervoor financieel gesteund worden ; de “Politieke toetsing” is gebeurd.

- *Doelstellingen*

Aangepaste communicatie om de kwaliteit te verbeteren en het draagvlak te vergroten is inderdaad nodig. De tweede Draagvlakenquête, georganiseerd door de raad in juni 2002, was een nuttige informatiebron. De PODDO coördineert de communicatiestrategie over het plan.

- *Doelgroepen*

In eerste instantie richt het voorontwerp zich tot de gehele bevolking. Jongeren zijn daarbij een belangrijke doelgroep. De minister deelt de mening van de raad dat de website Billy-Globe hiertoe een interessant kanaal is.

- *Procedure en document*

De huidige consultatieperiode voorziet te weinig tijd om eerst de stakeholders te raadplegen (in functie van kwaliteitsverbetering) en pas nadien het grote publiek (in functie van draagvlakverbreding). Het aantal prioriteiten moet beperkt worden en duurzame ontwikkeling moet vertaald worden naar de dagelijkse leefwereld. Zoals de raad voorstelt, kunnen mensen reageren op één of meerdere hoofdstukken. Tot slot vindt de minister net als de raad de consultatieperiode van december 2003 tot februari 2004 slecht getimed en heeft de periode dan ook verlegd van 15/02/2004 tot 15/05/2004.

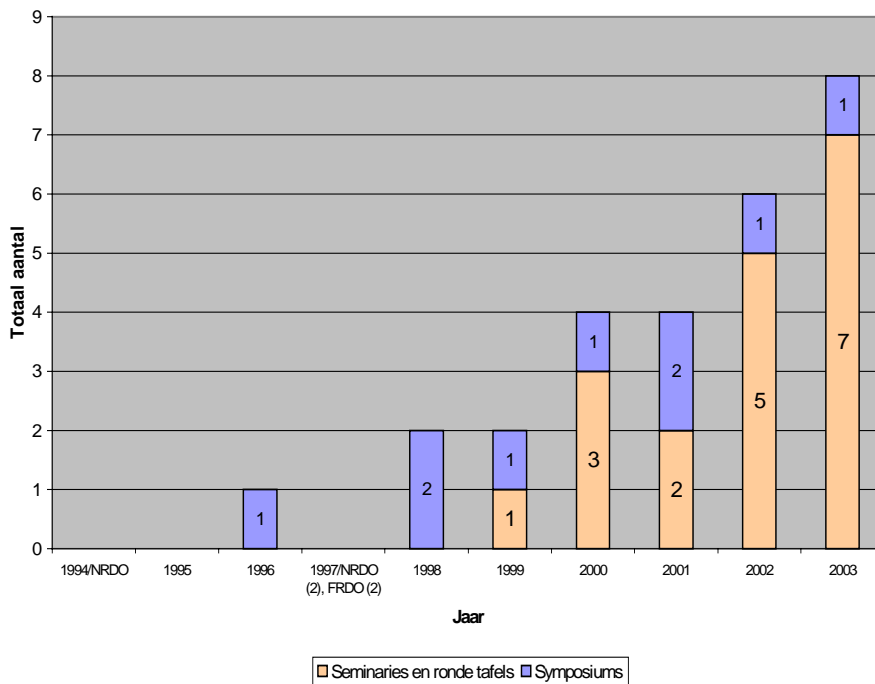
- *Feedback*

Feedback is belangrijk. Met de website www.plan2004.be beschikken we hiertoe over een goed medium. Met de ondersteuning van concrete projecten en evenementen, de ondersteuning van diverse koepels, de samenwerking met Minister Arena, de samenwerking met de Koning Boudewijnstichting, ... wordt er op een regelmatige en héél diverse wijze teruggekoppeld.

3. Forums en informatieactiviteiten

3.1. Forums

De FRDO wenst via zijn forumactiviteiten (symposium, seminaries) de discussie rond duurzame ontwikkeling te stimuleren en er nuttige conclusies uit te trekken die bruikbaar zijn voor het opstellen van adviezen. Ook organiseert de raad ronde tafels op vraag van een minister om deze de mogelijkheid te geven in dialoog te treden met de burgermaatschappij en een idee te krijgen van de standpunten van verschillende doelgroepen over een bepaald onderwerp. De FRDO organiseerde in 2003 een symposium (in samenwerking met de POD Wetenschapsbeleid) en een hearing (in samenwerking met de regionale milieuraad). Vier ronde tafels werden op vraag van een minister belegd: één met Eerste Minister Verhofstadt, twee met de minister Neyts, toegevoegd minister bij Buitenlandse Zaken en één door minister Moerman, minister van Economie, Energie, Buitenlandse handel en Wetenschapsbeleid (Verhofstadt II). Bovendien werd ook een ronde tafel georganiseerd op vraag van en met medewerking van de FOD Buitenlandse Zaken.

Grafiek 4: Aantal seminaries, ronde tafels en symposia van 1994 tot 2003.

Steeds meer ministers doen een beroep op de raad voor de organisatie van rondetafels. Het is voor de overheid een formule om vrij snel een overzicht te krijgen van de posities van de verschillende maatschappelijke organisaties. Voor de leden is het een manier om snel geïnformeerd te geraken over beleidsvoorstellen. Uit de evaluatie van deze rondetafels blijkt dat de leden de vraag leeft meer tijd te voorzien voor voorbereiding en interventies. We merken nog op dat het voorbije jaar de eerste minister voor het eerst een beroep deed op de raad.

3.1.1. Symposium

Op 25 maart 2003 organiseerde de FRDO in samenwerking met de Programmatorische overheidsdienst (POD) Wetenschapsbeleid een symposium over *Participatie en beleid duurzame ontwikkeling: hoe publieke consultaties doeltreffender maken?* De FRDO en de POD konden daarbij rekenen op de steun van de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (ICDO) en de Programmatorisch Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling (POD DO). Dit symposium was vanuit twee oogpunten belangrijk: ten eerste doet de overheid meer en meer een beroep op de burger - op zijn minst via tussenkomst van maatschappelijke organisaties - om democratie, sociale onderbouw en kwaliteit van het beleid door consultatie en participatie te versterken. Ten tweede moet de overheid, in de loop van 2004, een publieke consultatie organiseren over het ontwerp van het tweede federaal plan duurzame ontwikkeling (2004 – 2008). Een symposium was dus nodig om, in een politiek correcte context, de mogelijke meerwaarde van participatie vanuit wetenschappelijk oogpunt te benaderen en de uitwisseling van ideeën over doelstellingen en doelgroepen bij publieke consultaties mogelijk te maken en na te denken over de voorwaarden opdat dergelijke consultaties efficiënt zouden verlopen.

Tijdens het symposium konden de deelnemers luisteren naar M. Barry Dalal-Clayton (International Institute for Environment and Development, IIED) die zijn ervaring met duurzame ontwikkelingsstrategieën uiteenzette. Mevr. Catherine Blin (ULB) en mevr. Lieve Goorden (UA) bestudeerden de vraag over de publieke deelname aan het planningsproces. De heren Jan Verschooten (ICDO) en Hadelin de Beer (POD DO) bogen zich over de publieke consultatie van het nieuwe voorontwerp plan DO. Het verslag van dit symposium is te vinden op de website van de raad op volgend adres: <http://www.frdo.be/nl/s2003partnl.htm> of op het secretariaat.

3.1.2. Ronde tafels en hoorzittingen

Op twaalf maart organiseerden premier Verhofstadt en minister Neyts in samenwerking met de FRDO een ronde tafel over landbouw (in het kader van Europa en de WTO) en over het Europees beleid inzake duurzame ontwikkeling (Lentetop van de Europese Unie). De premier en minister Neyts luisterden naar de standpunten van de leden van de raad inzake landbouw in het kader van de herziening van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) en de WTO-onderhandelingen. Eveneens kwamen de opmerkingen van de leden over de Lentetop aan bod.

In het kader van de *Doha Development Agenda* van de Wereld Handels Organisatie (WTO), werden meerdere ronde tafels gehouden met minister Neyts (onder Verhofstadt I) en minister Moerman (onder Verhofstadt II) en met de vertegenwoordigers van de administratie van de FOD Buitenlandse Zaken. De eerste ontmoeting werd, onder voorzitterschap van minister Neyts, op 12 februari gehouden. Deze ronde tafel was gewijd aan de onderhandelingen over de handel van diensten, in het kader van GATS. Een tweede ronde tafel over de handel van diensten zelf vond plaats op 17 maart. Vervolgens, als voorbereiding van de ministeriële conferentie van de WTO in Cancun (september 2003), werd op 15 juli een nieuwe ronde tafel georganiseerd met de leden van de FRDO en de vertegenwoordigers van de FOD Buitenlandse Zaken. Het doel van deze ronde tafel was een consultatie te houden over de verschillende thema's van de *Doha Development Agenda*, een inventaris op te maken van de houding van de maatschappelijke actoren ten opzichte van Cancun en deze daarna door te spelen aan de nieuwe minister belast met het dossier. In Cancun, op de vooravond van de conferentie, heeft minister Moerman de ter plaatse aanwezige leden van de FRDO ontmoet, met de bedoeling een eerste maal in contact te komen met leden van de raad en hun standpunten te vernemen omtrent de conferentie en de onderhandelingen.

De FRDO organiseerde verder op 21 maart, in samenwerking met de regionale milieuraad, een hoorzitting met M. *Jean-Luc Dehaene*, Vice – voorziter van de Europese conventie, over het thema milieu en duurzame ontwikkeling in de werking van de Conventie.

Op 21 mei organiseerde de FRDO een intern seminarie rond het thema *Dialoog over Reclame en Duurzame ontwikkeling*. Het doel was, in een open en constructief debat, de kloof te dichten tussen de wereld van vertegenwoordigers van de reclamewereld (agentschappen, adverteerders, media) en die van de leden van de FRDO. Zo wilde men de manier van

communiceren meer afstemmen op de objectieven van duurzame ontwikkeling. Deze bijeenkomst kwam er als gevolg van een eerste contact van maart 2002.

3.2. Informatie-activiteiten

De FRDO legt zich ook toe op communicatie en informatie om zo het draagvlak voor duurzame ontwikkeling te vergroten en het begrip meer vertrouwd te maken bij burger en maatschappelijke organisaties. Zo publiceerde de FRDO in 2003 drie nummers van FRDO – info, in een verbeterde lay-out. De raad blijft bovendien meewerken aan het project Billy Globe en ook de inspanningen naar de pers toe werden volgehouden.

FRDO-info

De FRDO publiceerde in 2003 drie nummers van het trimesteriële FRDO-info, waaronder ook een dubbel nummer. De nummers werden in de maanden maart, juni en september/december gepubliceerd. Elk nummer bevat informatie over initiatieven van de raad, zoals adviezen, forumactiviteiten en publicaties.

Het nummer van maart bevat meer bepaald een verslag van de algemene vergadering van februari 2003. Daar werden de ministers die het voorgaande jaar een adviesvraag stelden aan de raad, uitgenodigd de opvolging van de adviezen van de raad uit de doeken te doen. Deze recente maar belangrijke traditie maakt duidelijk tot op welke hoogte de raad een invloed heeft op de politiek.

FRDO-Info van juni was gewijd aan ondermeer het memorandum van de FRDO aan de nieuwe federale regering en het symposium dat de raad organiseerde (*Participatie en beleid duurzame ontwikkeling: Hoe publieke consultaties doeltreffender maken?*).

Het dubbele nummer van september/december 2003, bevat een artikel over het advies van de FRDO over de participatieve opmaak van een instrumentenbord voor DO in België en komt terug op verschillende internationale conferenties waaraan de leden en het secretariaat van de raad in 2003 deelnamen.

Het tijdschrift verschijnt in A4 formaat en bestaat in het Nederlands en het Frans en wordt gratis verspreid in ongeveer 750 exemplaren van elke taal.

Website

De website van de raad <http://www.frdo-cfdd.be> biedt tal van informatie over duurzame ontwikkeling en de werking van de raad. Op de site worden geschiedenis, samenstelling en werking van de raad uit de doeken gedaan. Hij bevat ook een bibliotheek met informatie over DO en relevante wetgeving. Ook alle adviezen van de raad sinds zijn oprichting en die van diens voorganger, de nationale raad voor duurzame ontwikkeling, zijn er terug te vinden. Hij biedt ook een aantal links naar verslagen van onderzoek, symposiums of andere activiteiten door de raad georganiseerd. Het aantal bezoekers in 2003 bedroeg gemiddeld 830 per dag.

Billy Globe

De website Billy-Globe, www.billy-globe.org, gecreëerd naar aanleiding van de publieke consultatie van het eerste federaal plan duurzame ontwikkeling (februari, maart 2000) en gehelanceerd in een nieuw kleedje in mei 2001, is een tweetalige educatieve site over DO die zich tot de gemiddelde burger richt. De site legt uit wat DO betekend en wil aantonen dat iedereen kan bijdragen tot een DO. Billy Globe richt zich naar een groot publiek, met speciale aandacht voor jongeren, leraars en vormingswerkers. Dit jaar breidde Billy Globe de behandelde thema's uit.

Het begeleidingscomité van Billy Globe bestaat uit Joos Gysens (Instituut voor de Arbeid), Peter Wollaert (Kauri), Peter Dhont (IPS-Vlaanderen), Jean Cech, Nadine Fraselle (UCL) en Tom Bauler (ULB) en staat onder auspiciën van de FRDO.

Pers

De FRDO besliste een meer professioneel communicatiebeleid te voeren. Hiervoor werd een journalist aangeworven, Mr Jean Cech, voor de redactie en verspreiding van informatie naar doelgroepen toe. Zijn werk bestaat er meer concreet in de redactie en verspreiding van persberichten, artikels, ... te verzorgen en persoonlijke en regelmatige contacten te onderhouden met vertegenwoordigers van doelgroepen. Deze zijn de media, de organisaties die lid zijn van de raad en onderwijsmiddelen. Verder assisteert de heer Cech ook bij de voorbereiding van de viering van het tienjarig bestaan van de raad.

Na elke algemene vergadering werden persberichten verstuurd om de goedgekeurde adviezen aan te kondigen en kort toe te lichten. Daarnaast ook voor een symposium om dit aan te kondigen en de pers uit te nodigen. De interesse vanuit de pers voor de activiteiten is in de loop der jaren overigens toegenomen.

3.3. Onderzoek en studie

Het voorbije jaar bestelde de FRDO een studie met als thema *Het participatief opmaken van indicatoren voor duurzaam ontwikkeling in België*. Deze studie werd uitgevoerd door het Centrum voor Duurzame Ontwikkeling (CDO) en het Institut pour un Développement durable (IDD) en dit voor zes landen. De voorgelegde vraag betrof de plaats en de rol van de deelname van de bevolking in de ontwikkeling van een systeem van indicatoren. Deze vraag is niet zonder belang gezien het feit dat indicatoren een dubbele legitimiteit vereisen: wetenschappelijk én democratisch. Het CDO baseerde haar onderzoek op haar ervaring met lokale indicatoren. De resultaten van de studie werden in mei gepubliceerd en zijn beschikbaar op de website van de FRDO (http://www.cfdd.be/pubnlfr/rech2003/rapport_final2.pdf).

3.4. Vertegenwoordiging en contacten

3.4.1. Op internationaal niveau

De FRDO bezon zich in 2003 over haar deelname aan internationale evenementen. De raad vertrok vanuit de vaststelling dat meer en meer beslissingen die een impact hebben op nationale vlak op internationaal niveau tot stand komen. Meer in het bijzonder was er de laatste jaren, op vlak van duurzame ontwikkeling, de deelname aan een aantal mondiale conferenties die een internationale reglementering vormden die als leidraad dient voor de nationale politiek. Het is dan ook belangrijk dat de raad vanuit haar activiteiten (advies, sensibilisering, forum), de internationale ontwikkelingen op de voet blijft volgen. Op die manier kan hij de nodige expertise verwerven en ideeën aanbrengen bij het beleidsvoorbereidend overleg. Daarom heeft het Bureau van de raad besloten om enerzijds mee te werken aan de oprichting van een Europees en internationaal netwerk van raden duurzame ontwikkeling, en anderzijds de leden en het secretariaat de mogelijkheid te bieden om deel te nemen aan internationale conferenties..

Zo nam, zoals elk jaar, een afvaardiging van de FRDO deel aan de jaarlijkse bijeenkomst van de Commissie van de Verenigde Naties voor Duurzame Ontwikkeling (CDO – CSD) te New York. De CSD-11 vond plaats van 28 april tot 9 mei 2003. De afvaardiging van de FRDO bestond uit M. Denis Van Eeckhout (IEW, 28/4-1/5), Geert Fremout (VODO, 28/4-2/5) en Jan De Smedt (secretariaat, 28/4-2/5).

CSD11 was geen gewone CSD-samenkomst waarop de uitvoering van Agenda 21 en het *Johannesburg Plan of Implementation* (JPOI) werd bekeken. Het jaar na de Wereldtop over duurzame ontwikkeling van Johannesburg (WSSD) ging de aandacht uitzonderlijk naar de planning en de organisatie van het overlegproces binnen de CSD in de toekomst. Naar schatting waren er 800 deelnemers, waaronder enkele honderden vertegenwoordigers van *major groups*.

Belangrijkste aandachtspunten waren:

- de vastlegging van het werkprogramma 2004-2017
- de introductie van tweejarige actiegerichte implementatiecycli met telkens een *review* jaar en een *policy* jaar
- de afspraak om ook regionaal (*boven-nationaal*) overleg te organiseren om grotere betrokkenheid te creëren

- de verbreding van de deelname van overheden en de versterking van de participatie van de verschillende *stakeholders*)
- de opvolging van de *partnerships* die in Johannesburg werden gelanceerd

De FRDO nam in de tussenpersoon van Bart Martens (BBL) ook deel aan de vijfde *Pan-Europese Ministeriële Conferentie "Environnement for Europe"*, van 21 tot 23 mei te Kiev. Het EfE process heeft als doel bij de overgang van een plan- naar een markteconomie van vroegere communistische landen van Europa en Azië, leefmilieunormen naar Westerse standaard in te brengen. In dit proces zijn alle Europese en Noord-Amerikaanse landen, de Kaukasusstaten en Centraal-Aziatische landen betrokken, evenals diverse internationale organisaties en internationale instellingen. De 5e conferentie resulteerde in vier soorten uitkomsten: drie *partnerships*, vier protocollen, acht politieke verklaringen en een ministeriële verklaring.

De FRDO vaardigde ook, op uitnodiging van de minister van Buitenlandse Handel, zes leden af naar de *Interministeriële conferentie van de Wereldhandelsorganisatie (WHO)*, die plaatsvond te Cancun (Mexico) van 10 tot 14 september 2003. De FRDO-delegatie bestond meer bepaald uit Marc Maes (11.11.11), Wendel Trio (Greenpeace), Elisabeth De Wandeler (VBO), Pino Carlino (CSC), Jo Vervecken (ABVV) en Karima Saqui (secretariaat).

Doel van de Cancun-conferentie was het opmaken van een balans van de realisaties sinds de Doha-conferentie van november 2001, het bijsturen van het proces en het zorgen voor nieuwe impulsen. De gesprekken vonden plaats in vijf werkgroepen: landbouw, toegang tot de markt voor niet-landbouwproducten, ontwikkeling, de Singapore-thema's (investerings, concurrentie, handelsbelemmeringen, transparantie van openbare markten) en varia (met de problematiek van het milieu en het intellectuele eigendomsrecht).

De leden van de raad konden de activiteiten van deze werkgroepen volgen, en namen ook deel aan de briefings en debriefings van de officiële Belgische delegatie.

De FRDO was ook aanwezig op de negende *Conferentie van Partijen van de Kader-Conventie over Klimaatwijzigingen (COP9)*. De raad werd vertegenwoordigd door Mv. Isabelle Chaput (FEB) en M. Marc Depoortere (secretariaat). De conferentie werd gehouden van 1 tot 12 december 2003 te Milaan. Bedoeling was het vastleggen van politieke en technische keuzes om, in het kader van Kyoto, de modaliteiten en het in rekening brengen van kredietuitwegen van koolstofputten, ten uitvoering te brengen. Andere aandachtspunten waren de financiering van de organen van de conventie en de transfer van technologie naar ontwikkelingslanden.

Voor elk van deze zendingen is een rapport beschikbaar.

3.4.2. Internationaal netwerk van raden van duurzame ontwikkeling

De FRDO was traditiegetrouw ook aanwezig op de jaarlijkse bijeenkomst van de *European Environmental Advisory Councils (EAAC-netwerk)*. De FRDO is waarnemend lid van het EAAC-netwerk. De delegatie bestond uit professor Marie-Paule Kestemont (UCL) en Jan De Smedt en Stefanie Hugelier (secretariaat). Het netwerk van raden duurzame ontwikkeling is binnen de EAAC actief als aparte werkgroep. De meeting vond dit jaar plaats te Firenze, van 9 tot 11 oktober 2003. De eerste dag stelden de dertig raden die lid zijn van het netwerk hun werkzaamheden voor, en vergaderden de verschillende werkgroepen (waaronder de werkgroep *duurzame ontwikkeling*). De tweede dag was gewijd aan het centrale thema *European Governance for the Environment* en leidde tot een standpunt van de EAAC. Tijdens de slotdag vond de jaarvergadering plaats en werden twee documenten besproken: het jaarverslag en een resolutie over verdere EAAC-projecten.

3.4.3. Op nationaal niveau

Contacten met het Parlement

Op 3 februari ontmoetten M. Rombouts, voorzitter van de FRDO en M. De Smedt, secretaris, Mevr. Yolande Avondroodt, voorzitter van de Commissie *Volksgezondheid en Milieu* van de kamer. Tijdens het onderhoud werden de raad en zijn activiteiten voorgesteld en kwam de opwaardering van de adviezen van de FRDO in het parlementaire werk aan bod. Ook werd gediscussieerd over de mogelijkheid tot oprichting van een parlementair forum duurzame ontwikkeling.

Ontmoetingen met de andere Raden

Eind 2002, besliste het Bureau een overlegronde te organiseren met verschillende nationale en regionale adviesraden, allen waarnemende leden van de raad. De leden van het Bureau meenden dat de creatie van een sterk netwerk tussen de maatschappelijke adviesraden nuttig is om een politieke integratie en een capaciteitsopbouw, nodig voor de realisatie van duurzame ontwikkeling, te bevorderen. Die toenadering tussen de raden heeft als doel een beter zicht te krijgen op de specifieke opdrachten en werking van elke raad, na te denken over de gemeenschappelijke uitdagingen, informatie uit te wisselen, de mogelijkheden te bestuderen van een grotere synergie en het verbeteren van de persoonlijke contacten.

De leden van het Bureau van de FRDO (voornamelijk de voorzitter, de onder-voorzitters en de secretarissen) ontmoetten zo, gedurende het eerste trimester van 2003, de vertegenwoordigers van volgende raden:

- de Economische en Sociale raad van de regio Brussel – Hoofdstad (6 februari),
- De Milieu en Natuurraad Vlaanderen, Mina (10 februari),
- de Conseil de l'Environnement de la Région de Bruxelles-Capitale (19 februari),
- de Sociaal-Economische raad van Vlaanderen, SERV (6 maart),
- de Centrale raad voor Economie, CRE (18 maart),
- de Conseil Économique et Social de la Région Wallonne, CESRW (19 maart),
- de Conseil Wallon de l'Environnement pour le Développement Durable, CWEDD (19 maart).

Coördinatiecomités en andere externe activiteiten

Op nationaal niveau, wordt het secretariaat van de FRDO als waarnemer uitgenodigd op het Coördinatie Comité van de FOD Buitenlandse Zaken (dienst M4.1) die de Belgische deelname aan en de coördinatie van de Belgische houding bij internationale ontmoetingen in het kader van de Verenigde Naties (CSD en andere conferenties) coördineert. Het secretariaat van de raad wordt ook uitgenodigd voor het Coördinatie Comité Internationale Milieupolitiek (CCPIE) van de Federale diensten voor Milieu en de Commissie "Conventie Biodiversiteit" (werkgroep van de CCPIE)

Sinds 2002 zetelt Prof. Marie-Paule Kestemont als wetenschappelijk raadgever van de FRDO in het Comité voor een sociaal verantwoorde productie.

Het personeel van het secretariaat neemt evenzo deel aan conferenties, studiedagen, seminars, forums in België en daarbuiten naargelang de thema's en de beschikbare middelen. Een overzicht van deze activiteiten is beschikbaar op het secretariaat.

3.5 Ecodynamische onderneming

Dit jaar ondernam de FRDO stappen om het label van ecodynamische onderneming te verkrijgen. Een dossier voor het BIM werd opgesteld.

4. Organisatie en structuur

4.1. Algemene Vergadering

De raad kwam vijf maal in een algemene vergadering bijeen (voor de lijst van de leden, zie bijlage 1). Negen adviezen werden in 2003 uitgebracht (voor de volledige lijst van de adviezen, zie bijlage 5).

De **eerste algemene vergadering** van het jaar vond plaats op 18 februari. De raad luisterde eerst naar toelichtingen door de heer Jef Tavernier, Minister van consumentenzaken, volksgezondheid en milieu; de heer Olivier Deleuze, staatssecretaris voor duurzame ontwikkeling; de heer Eddy Boutmans, staatssecretaris voor ontwikkelingssamenwerking en de heer Jean-Roger Drèze, vertegenwoordiger van de Eerste Minister, over de opvolging van de adviezen van de raad van het voorbije jaar.

Op de agenda stond ook de goedkeuring van drie ontwerpadviezen:

- Advies over de strategische nota "basisinfrastructuur";
- Advies over de strategische nota "sociale economie";
- Advies over gevaarlijke stoffen (gechloreerde paraffine).

Andere punten op deze algemene vergadering waren de goedkeuring van het jaarverslag 2002 en de coöptatie van M. Hadelin de Beer de Laer, voorzitter van de Programmatorische Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling, om de informatie - uitwisseling rond duurzame ontwikkeling op niveau van de federale instellingen te bevorderen.

Op de **tweede algemene vergadering** van 20 mei, werden het memorandum aan de regering en drie adviezen goedgekeurd:

- Advies over een ontwerp koninklijk besluit van 25 februari 1996 dat het op de markt brengen en gebruik van bepaalde stoffen en gevaarlijke preparaten beperkt (arsenicum);
- Advies over de noodzaak tot ontwikkeling van een strategie van raadpleging en aanbevelingen voor de consultatie in het kader van het tweede federaal plan duurzame ontwikkeling;
- Kaderadvies over hindernissen voor de implementatie van economisch rendabele maatregelen voor de reductie van de uitstoot van gassen met een broeikaseffect (*no regret* maatregelen).

Tot slot kregen de leden een uiteenzetting van M. Hadelin de Beer de Laer over *De maatschappelijke organisaties en de consultatie van het voorontwerp van het tweede federaal plan duurzame ontwikkeling*. Daarnaast werd ook het verslag meegedeeld van de leden die deelnamen aan de elfde sessie van de Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (CSD 11, 29 april tot 9 mei).

De **derde algemene vergadering** ging door op 17 juni. Twee ontwerpadviezen werden er goedgekeurd:

- Kaderadvies over de geografische nota's van het DGOS;
- Advies over een ontwerp koninklijk besluit dat het op de markt brengen en gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen beperkt (blauwe kleurstof).

De leden luisterden vervolgens naar de missierapporten: Mv. N. Gouzée (onder-voorzitster van de CDO en directrice van de Task Force DO) en M. G. Sleeuwagen (itinerante ambassadeur voor milieu en duurzame ontwikkeling) praatten over het verloop en de resultaten van de CSD-11. Het rapport *CSD-11: elfde zitting van de Commissie Duurzame Ontwikkeling van de sociaal – economische raad van de Verenigde Naties* werd onder de leden verdeeld. Het werkprogramma van de CSD voor de jaren 2004 tot 2015 passeerde de revue en M. Sleeuwagen voegde daar enkele aanbevelingen aan toe.

Professor M. P. Kestemont (UCL) bracht vervolgens verslag uit van de bijeenkomst van de *European Environmental Advisory Councils* te Wenen (27 – 29 april).

Naar aanleiding van de **vierde algemene vergadering**, gehouden op 21 oktober, bracht de voorzitter aan de leden van de raad verslag uit van zijn onderhoud met minister Freya Van den Bossche, bevoegd voor duurzame ontwikkeling op federaal niveau. Ook werd lange tijd gedebatteerd over een evaluatie van de werking van de raad, opgesteld aan de hand van reacties van leden en een reflexie vanuit het Bureau.

Tot slot van de vergadering waren er nog enkele uiteenzettingen:

- M. C. Van den Bilcke becommentarieerde de organisatie van de coördinatievergaderingen van de FOD buitenlandse zaken op het vlak van duurzame ontwikkeling ;
- Het secretariaat bracht kort verslag uit over de interministeriële conferentie van de WTO te Cancun (10 tot 14 september) ;
- Professor Kestemont bracht verslag uit van haar zending naar de jaarlijkse vergadering van de EEAC te Firenze (9 tot 11 oktober).

De **vijfde algemene vergadering** van het jaar vond plaats op 18 december.

Tijdens deze sessie werd een advies goedgekeurd over de verticale integratie van duurzame ontwikkeling en *multi-level governance*.

Minister Freya Van den Bossche hield een uiteenzetting over enkele politieke prioriteiten en over haar verwachtingen naar de FRDO toe. De leden werden daarna in de mogelijkheid gesteld de minister vragen te stellen.

De heren H. de Beer de Laer (POD – duurzame ontwikkeling) en J. Cech (belast met communicatie met de FRDO) praatten over de rol die de website Billy Globe kan spelen in de publieke consultatie van het tweede federaal plan duurzame ontwikkeling.

Tot slot brachten het secretariaat en de leden die deelnamen aan de 9e *Conference of the Parties* van de Klimaat Conventie (Milaan, 1 tot 12 december) verslag uit van hun zending.

4.2. Bureau

Het Bureau kwam in 2003 9 maal bijeen: op 4 februari, 11 en 27 maart, 24 april, 6 juni, 2 september, 14 oktober, 7 november en 5 december. Eén van die bijeenkomsten (14 oktober) werd uitgebreid met de voorzitters en ondervoorzitters van de werkgroepen. Een overlegvergadering tussen de voorzitter en de ondervoorzitters van de FRDO en de toplui van de sociale groepen vertegenwoordigd in de schoot van het Bureau, werd op 3 oktober gehouden.

Samenstelling van het Bureau

M. Theo Rombouts, voorzitter
 Prof. Arthur Bodson, onder - voorzitter
 Mv. Anne Panneels, onder - voorzitter
 Prof. Rudi Verheyen, onder - voorzitter
 Mv. Saar Van Hauwermeiren, NGO bevoegdheden rond milieu
 M. Bart Bode, NGO bevoegdheden rond ontwikkelingssamenwerking
 M. Alain Wilmart (tot juni 2003), werknemersorganisaties
 Mme Isabelle Chaput, werkgeversorganisaties
 M. John Cornet d'Elzuis, vertegenwoordiger van Prins Philippe.

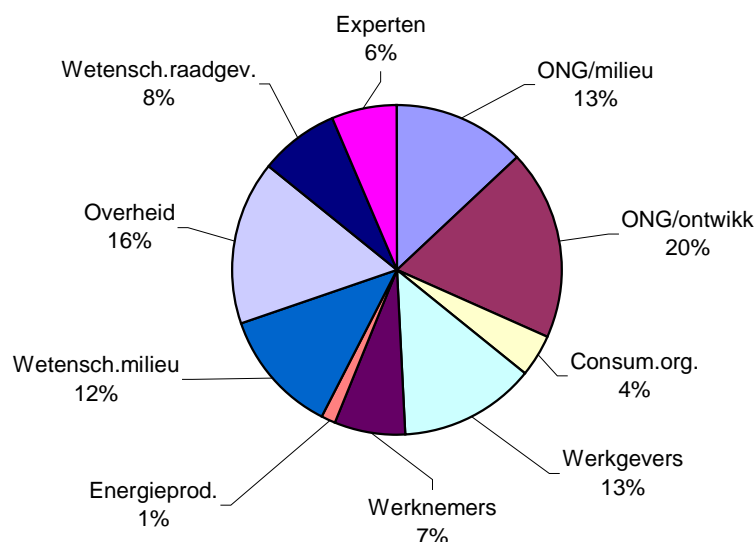
4.3. Werkgroepen

Dit jaar waren zes werkgroepen actief. Het aantal vergaderingen bedroeg in 2003 59. Dit is lager dan in 2002 en hangt samen met het beperkt aantal adviesvragen. Tabel 1 geeft in absolute en relatieve cijfers de deelname aan de werkgroepen weer. Grafiek 4 geeft hiervan een meer visueel beelden toont ook dat de raad een *multi-stakeholders* orgaan is.

Werkgr.	SC	EK	PN	DS	WO	IB	2003	2003
Verg.	9	13	6	15	8	6	57	57
1. Leden met stemrecht (en hun vertegenwoordigers)								
NGO/ Mil.	6	32	6	23	4	2	73	1,28
NGO/ Ontw.	16	21	5	28	10	25	105	1,84
NGO/ Cons.	15	3	3	3	0	0	24	0,42
Werkg. Org.	9	27	9	20	7	3	75	1,32
Werkn. Org.	11	11	3	12	0	2	39	0,68
Energ. Prod.	0	8	0	0	0	0	8	0,14
Wet. milieu	7	18	4	20	14	6	69	1,21
Totaal 1	64	120	30	106	35	38	393	6,89
2. Leden zonder stemrecht (en hun vertegenwoordigers)								
Overheid	5	45	10	12	11	7	90	1,58
Wet. Raadg.	2	0	5	27	10	0	44	0,77
Totaal 2	7	45	15	39	21	7	134	2,35
Experts	7	11	6	5	7	0	36	0,63
Totaal deeln.	78	176	51	150	63	45	563	
Gemid. per vergad.	8,7	13,5	8,5	10,0	7,9	7,5	9,88	

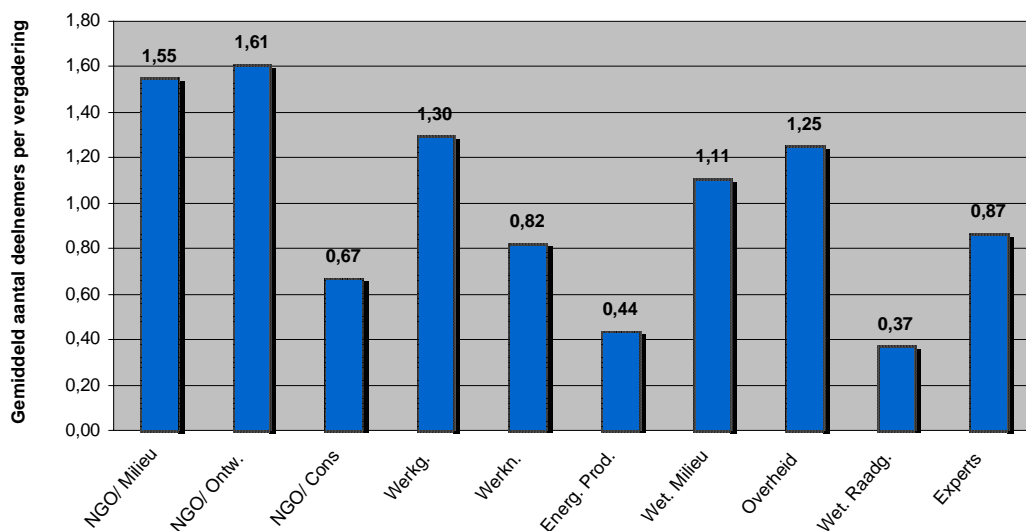
De zes werkgroepen:	
EK = Energie en klimaat	DS = Duurzaamheidsstrategieën
PN = Productnormen	IB = Internationale betrekkingen
WO = Wetenschappelijk onderzoek	SC = Sensibilisatie en communicatie

Tabel 1: Aantal vergaderingen van en deelnemers aan de werkgroepen.

Grafiek 5: Deelname aan de werkgroepen in percentage

Grafiek 5 geeft het gemiddeld aantal deelnemers per werkvergadering van de werkgroepen weer. In tabel 2 wordt het aantal deelnemers per werkgroep voor de voorbije tien jaar in relatieve cijfers gegeven. Deze gegevens tonen aan dat er de voorbije 10 jaar een goede gemiddelde participatie was van alle maatschappelijke groepen.

Grafiek 6: Gemiddeld aantal deelnemers per werkgroepvergadering per groep.

Werkgroepen	2003	2002	2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994
Vergaderingen	57	93	76	95	59	43	31	22	22	25
1. Leden met stemrecht (en hun vertegenwoordigers)										
NGO/ Mil.	1,28	1,68	1,74	1,50	1,30	1,80	0,67	0,95	2,54	2,08
NGO/ Ontw.	1,84	1,57	2,00	2,50	2,00	0,90	1,19	0,63	2,40	1,08
NGO/ Cons.	0,42	0,26	0,16	0,10	0,10	0,10	0,03	0,00	0,00	0,00
Werk. Org.	1,32	1,72	2,17	1,90	1,50	1,20	0,22	1,31	0,90	0,84
Werkn. Org.	0,68	0,71	0,89	1,20	1,30	0,90	0,09	0,63	1,09	0,72
Energ. Prod.	0,14	0,22	0,20	0,50	0,40	0,70	0,12	0,45	1,09	0,64
Wet. Milieu	1,21	1,34	1,04	1,40	0,90	1,10	0,70	1,45	1,31	0,72
Totaal 1	6,89	7,49	8,20	9,10	7,50	6,60	3,02	5,42	9,33	6,08

Tabel 2: Aantal deelnemers per werkgroep in relatieve cijfers van 1994 tot 2003.

4.3.1. Duurzaamheidsstrategieën

Onder voorzitterschap van professor Marie-Paule Kestemont (wetenschappelijk adviseur, UCL) en vice-voorzitterschap van professo Jacqueline Miller (wetenschappelijk adviseur, BEE), kwam deze werkgroep 15 maal bijeen.

Deze werkgroep bereidde een advies op eigen initiatief voor over *de verticale integratie van duurzame ontwikkeling en multi-level governance* (18 december), en werkte hij mee aan de voorbereiding van het advies over de *noodzaak een consultatiestrategie te ontwikkelen en aanbevelingen voor de consultatie van het tweede voorontwerp federaal plan duurzame ontwikkeling* (20 mei), in samenwerking met de werkgroep Sensibilisatie et communicatie.

De werkgroep heeft ook het symposium van 25 maart: *participatie en beleid duurzame ontwikkeling: hoe publieke consultaties doeltreffender maken* en had ook een aandeel in de redactie van het *Memorandum aan de nieuwe federale regering* (20 mei).

Deze werkgroep nodigde een groot aantal experts uit : Mevr. Nadine GOUZEE (Task Force Duurzame Ontwikkeling, Federaal Planbureau), de heren Marc HOOGHE (VUB), Hendrik VOS

(RUG), Richard HERD (OECD), Bjarne YTTERHUS (Norwegian School of Management), Jan VERSCHOOTEN (ICDO), Pieter DRESSELAERS (Task Force Duurzame Ontwikkeling, Federaal Planbureau), Sébastien STORME (Task Force Duurzame Ontwikkeling, Federaal Planbureau), Marc PALLEMAERTS (VUB), Luc GOETEYN (Minaraad), Luk VAN LANGENHOVE (UNU).

4.3.2. Energie en Klimaat

De werkgroep, met als voorzitter professor Jean-Pascal van Ypersele (UCL), kwam 13 maal bijeen. M. Roger Aertsens (Fedichem) is ondervoorzitter.

De werkgroep bereidde een advies op eigen initiatief voor: het *kaderadvies over de hinderpalen voor de invoering van de maatregelen ter vermindering van de uitstoot van broeikasgassen die economisch rendabel zijn (no regret maatregelen)* (20 mei), en werkte ook mee aan de voorbereiding van het *memorandum aan de federale regering* (20 mei).

Naar aanleiding van deze vergaderingen, nodigde de werkgroep volgende experts uit: Mevr. Ina De Vlieger (VITO) en de heren Jean Cech (Doc 21), Eric Cornelis (Groupe de recherches sur les transports, FUNDP - Namen), Markus Liechti (European Federation for Transport and Environment), Didier Goetghebuer (Institut wallon), Stef Proost (Center for Economic Studies, KU Leuven), Michel Peelman (FEBIAC) et Philippe Degand (GRACQ-UCL).

4.3.3. Wetenschappelijk onderzoek

Deze werkgroep, met als voorzitter professor Luc Hens, kwam acht maal bijeen. Als ondervoorzitter treedt de heer Willy Weyns op (wetenschappelijk adviseur, VIWTA-Vlaams Parlement).

In navolging van de resultaten van het onderzoek (*Mesurer le développement durable en Belgique : quel rôle pour les processus participatifs ?*) gevraagd door de raad aan het Centrum voor Duurzame Ontwikkeling (CDO) en het Institut pour un Développement Durable (IDD), heeft de werkgroep geruime tijd een advies voorbereid over de participatieve constructie van een instrumentenbord voor België. Dit advies wordt in februari 2004 ter goedkeuring aan de algemene vergadering voorgelegd.

De werkgroep organiseerde daarnaast op 20 november een intern seminarie met als thema *Instrumentenbord duurzame ontwikkeling*, en werkte mee aan de voorbereiding van het *Memorandum aan de nieuwe federale regering* (20 mei).

Werden als experts gehoord: de heren Paul-Marie BOULANGER (IDD, Institut pour un développement durable), Bart DE RIDDER (CDO, Centrum voor duurzame ontwikkeling), Pierre-Yves THOMAS (IDD, Institut pour un développement durable) et Jo VAN ASSCHE (CDO, Centrum voor duurzame ontwikkeling).

4.3.4. Productnormen

De werkgroep kwam zes maal bijeen. Voorzitter is professor Luc Lavryssen (RUG), vice-voorzitter is Mevr. Delphine Misonne (wetenschappelijk adviseur, Centre de droit de l'environnement, FUSL).

De werkgroep bereidde twee adviezen voor: één over *gevaarlijke stoffen en preparaten (geparaffineerde chloriden)* (18 februari) en één over een ontwerp-KB *tot wijziging van een ontwerp-KB dat het op de markt brengen en gebruik van gevaarlijke stoffen en preparaten beperkt (blauwe kleurstof)* (17 juni).

De groep leverde ook een bijdrage aan het *Memorandum aan de nieuwe federale regering* (20 mei).

Volgende experten werden door de werkgroep uitgenodigd: Mevr. Catheline DANTINNE, (Services Fédéraux pour les affaires environnementales), Mevr. Annemie BOLLEN (SERV), Mevr. Katia BODARD (VUB), de heren M. HUYSMAN (Federale Diensten voor het Leefmilieu), Bart MARTENS (BBL).

4.3.5. Internationale betrekkingen

Onder voorzitterschap van professor Han Verschure (KUL) en vice-voorzitterschap van M. Marek Poznanski (Collectif Stratégies Alimentaires), kwam de werkgroep zes maal bijeen.

Hij bereidde drie adviezen voor : één over de *strategische nota sociale economie van DGOS* (18 februari), één over de *strategische sectoriële nota basisinfrastructuur van DGOS* (18 februari), en één *kaderadvies over de strategische geografische nota's van DGOS* (17 juni).

De werkgroep nam ook deel aan de redactie van het *Memorandum aan de nieuwe federale regering* (20 mei).

In samenwerking met minister Neyts, bereidde de werkgroep ook drie ronde tafels voor : één in het kader van de *Doha Development Agenda* op 12 februari, één over de *handel in diensten – GATS– WTO* op 17 maart en één als voorbereiding op de ministeriële conferentie van de WTO te Cancun op 15 julie.

Gehoorde experten zijn : ; Mevr. Liliane BLOEM (FOD Buitenlandse Zaken) Mevr. Caroline JANSEN (Kabinet Moerman); de heren Leopold CARREWYN (Buitenlandse Zaken) et Henk MAHIEU (Buitenlandse Zaken).

4.3.6. Sensibilisatie en communicatie

Mevr. Catherine Rousseau (OIVO) neemt hier het voorzitterschap waar, Mevr. Myriam Gérard is vice-voorzitster. De werkgroep kwam negen maal bijeen.

Op 25 maart organiseerde de werkgroep in samenwerking met de Programmatorische Overheidsdienst Wetenschapsbeleid en de Interdepartementale Comissie Duurzame Ontwikkeling een symposium met als thema *participatie en beleid duurzame ontwikkeling : hoe publieke consultaties doeltreffende maken ?* De resultaten van dit symposium werden gebruikt voor de redactie van een advies op eigen initiatief over *de noodzaak om een onsultatiestrategie te ontwikkelen en aanbevelingen voor de consultatie over het voorontwerp van het 2de federaal plan inzake duurzame ontwikkeling* (20 mei), in samenwerking met de werkgroep duurzaamheidsstrategieën.

De werkgroep nam ook deel aan de redactie van het *Memorandum aan de nieuwe federale regering* (20 mai).

De werkgroep organiseerde op 21 mei ook een intern seminarie *dialog over reclame en duurzame ontwikkeling*. De werkgroep discusieerde daarna lange tijd over dit onderwerp, met als doel een advies voor te bereiden. Maar dit idee werd verlaten, en de werkgroep heeft zich nu tot doel gesteld op de lange termijn een werknota op te stellen.

Tot slot begon de werkgroep met de voorbereidingen voor de viering van het 10-jarig bestaan van de FRDO. Hij blijft de vulgarisatie van de website *Billy Globe* opvolgen, en denkt voortdurend na over de communicatiemiddelen van de FRDO.

De heer. Jean CECH (Eco-Manager) werd uitgenodigd als permanent expert communicatie.

Verder werden de heren Schoofs (vertegenwoordiger van de heer Hadelin de Beer, voorzitter van de POD DO) en Van Damme (kabinet Van den Bossche) door de werkgroep gehoord.

4.4. Secretariaat

Taken

Het secretariaat is verantwoordelijk voor:

- het opstellen van ontwerpen van advies op basis van de bespreking in de werkgroepen;
- de organisatie van de vergaderingen: de algemene vergaderingen, de bijeenkomsten van het bureau en van de verschillende werkgroepen, rondetafels en symposia georganiseerd door de FRDO;
- het notuleren van de vergaderingen: de algemene vergaderingen, de bijeenkomsten van het bureau en van de verschillende werkgroepen, rondetafels en symposia;
- de organisatie van persconferenties en het opstellen van persberichten;
- de redactie (vier maal per jaar) van een nieuwsbrief FRDO-Info;
- de samenstelling en het voortdurend updaten van de website van de raad;
- de contacten met het expertencomité van de website Billy Globe;
- het opstellen van het jaarlijks activiteitenverslag en het financieel verslag;

- het beheer, onder de verantwoordelijkheid van het bureau;
- het bijwonen van conferenties over duurzame ontwikkeling in België en in het buitenland, en het opstellen van de verslagen ten behoeve van de leden;
- het verzamelen van de nodige documentatie voor de werkgroepen;
- het vertalen van documenten;
- de boekhouding;
- het onthaal;
- de administratie.

Samenstelling en taakverdeling

Het secretariaat was in 2003 als volgt samengesteld:

- *Jan De Smedt*, permanent secretaris (NL), licentiaat sociologie: hoofdverantwoordelijke voor de algemene leiding van de werkzaamheden van het secretariaat, voor de externe vertegenwoordiging en de communicatie;
- *Catherine Mertens*, permanent secretaris (FR), licentiate biologie: verantwoordelijke voor de administratieve organisatie van het secretariaat, het beheer van de financiën en opmaak van het budget, wetenschappelijk medewerker van de werkgroep sensibilisatie en communicatie, verslaggever van statutaire vergaderingen;
- *Marc Depoortere*, wetenschappelijk medewerker (FR), burgerlijk ingenieur natuurkunde: wetenschappelijk medewerker van de werkgroep energie en klimaat en van de werkgroep wetenschappelijk onderzoek;
- *Nathalie Maelfait*, wetenschappelijk medewerkster (NL), licentiate antropologie: wetenschappelijk medewerkster van de werkgroep duurzaamheidsstrategieën, verantwoordelijke voor het beheer van de website en voor de redactie van de nieuwsbrief. Vanaf september 2003 vervangen door *Koen Moerman*, licentiaat filosofie en communicatiewetenschappen;
- *Stefanie Hugelier*, wetenschappelijk medewerkster (NL), licentiate rechten: wetenschappelijk medewerkster van de werkgroep productnormen;
- *Karima Saqui*, wetenschappelijk medewerkster (FR), licentiate rechten: wetenschappelijk medewerkster van de werkgroep internationale betrekkingen en verantwoordelijke voor de pers;
- *Ingrid Emmery*, directiesecretaresse (NL);
- Jean-Pierre Peetermans, boekhouder (NL).

5. Financieel verslag

De FRDO beschikt over een dotatie uit de federale begroting, die voorheen in gelijke delen aangerekend werd op de kredieten van sociale zaken, volksgezondheid en leefmilieu, van de diensten van de eerste minister en van ontwikkelingssamenwerking. Tegenwoordig zit de dotatie volledig vervat in de begroting van de FOD volksgezondheid, leefmilieu en veiligheid van de voedselketen. Sinds 1 april 2003 worden alle contractuele medewerkers van het secretariaat bezoldigd door de FOD volksgezondheid, leefmilieu en veiligheid van de voedselketen.

Begin 2003 beschikte de FRDO over in totaal € 310.000. Daarvan bedroegen de werkingskosten € 293.000, waarvan € 286.000 voor de werking van de raad en € 7.000 voor informatica kosten. Om een bijkomende vergoeding bij de lonen van de contractuele medewerkers mogelijk te maken (om ze zo op gelijke hoogte te brengen met de lonen bij de Nationale Arbeidsraad en de Centrale Economische raad), werd € 33.000 van het werkingsbudget van de raad overgemaakt aan de FOD.

In de loop van het jaar werd € 10.000 van post 12.01 (algemene werking) naar post 12.04 (informatica werking) overgeheveld om de installatiekosten van de nieuwe server te dekken. Het totale bedrag waarover de raad in 2003 kon beschikken komt dus op € 260.000 voor haar werking (algemeen en informatica) en op € 17.000 voor investeringen allehande (meubels en informaticamateriaal) (zie tabel 1).

De grote uitgaveposten waren dit jaar:

- presentiegeld dat in 2003 minder hoog lag dan het jaar voorheen, vanwege de verkiezingen (1.1)
- vertalingen: naast de adviezen werden talrijke documenten vertaald (3.14)
- het contract met het communicatiebureau, dat zich bezighoudt met het verbeteren van de communicatie van de raad (4.1)
- de bijdrage van de raad aan de European Environmental Advisory Councils (EEAC) verhoogde van € 2.500 tot € 5.000 (5.1)

De raad investeerde dit jaar € 10.583,83 in informaticamateriaal.

De ontvangsten van de studiedag stegen tot € 1.242,39 (deze ontvangsten worden enkel gebruikt om kleine rekeningen tijdens het symposium te betalen en zijn reeds afgetrokken van het cijfer van de uitgaven).

Tabel 1 geeft de verdeling van het budget weer per post.

Tabel 2 geeft in detail de uitgaven voor 2003.

Het eindsaldo van de rekeningen ligt betrekkelijk hoog: meer dan € 40.000. dit is het gevolg van de verkiezingen: van vlak daarvoor tot op het einde van het jaar werden de openbare besturen onderworpen aan een erg strikte budgettering ('anker' principe). Elke maand kon slechts 1/15 van het jaarbudget uitgegeven worden aan werking. Het belangrijkste gevolg hiervan is dat de raad het voorziene feest naar aanleiding van het tienjarig bestaan eind 2003 moest schrappen om budgettaire redenen. Deze som maakt nu deel uit van het totale saldo.

Tabel 1. Basisallocaties begroting 2003, in EURO

Code	Omschrijving	bedrag	rubriek tabel 2
58.21.12.01.11	werking niet-informatica	243.000	1+2+3+4+5
58.21.12.04.34	werking informatica	17.000	6
58.21.74.01.03	Investerings niet-informatica	2.000	7
58.21.74.04.06	Investerings informatica	15.000	8
Totaal		277.000	

Tabel 2. Uitgaven FRDO 2003, in EURO

	Begroting	uitgaven	saldo
A. Werking			
1. Vergoedingen			
1.1. presentiegeld en reiskosten	28.000,00	23.500,00	
1.2. deelname conferenties	20.000,00	17.560,00	
1.3. vergoedingen deskundigen werkgroepen	1.500,00	1.014,00	
Totaal 1	49.500,00	42.074,00	7.426,00
2. Lokalen secretariaat			
2.1. onderhoud lokalen	11.000,00	10.938,00	
2.2. behandeling vloer	2.400,00	2.334,00	
2.3. huurlasten	20.000,00	9.000,00	
2.4. elektriciteit	1.800,00	2.013,00	
Totaal 2	35.200,00	24.285,00	10.915,00
3. Goederen en diensten			
3.1. contracten (brandblusapparaten, hygiëne)	3.500,00	3.792,00	
3.2. cafetaria, recepties, alg. Vergaderingen	5.500,00	4.813,00	
3.3. contracten leasing (fotokopie, fax, water)	10.000,00	9.894,00	
3.4. kantoorbehoefte	2.000,00	1.925,00	
3.5. kleine uitgaven (kassa)	2.000,00	1.988,00	
3.6. frankering	3.500,00	3.646,40	
3.7. papier	880,00	850,00	
3.8. drukken papier, omslagen...	2.000,00	3.369,00	

	Begroting	uitgaven	saldo
3.9. telefoon, fax, internet, abonnementen	6.500,00	6.308,00	
3.10 internet	9.420,00	10.755,00	
3.11. aankoop boeken, publicaties	2.000,00	1.143,25	
3.12. maaltijdcheques	10.000,00	9.981,00	
3.13. opleidingen	1.500,00	0,00	
3.14. vertalingen	20.000,00	31.762,00	
3.15. aanwerving: selectieproef	2.000,00	1.400,00	
Totaal 3	80.800,00	91.626,65	- 10.826,65
4. Acties sensibilisatie en communicatie			
4.1. frdo info	12.000,00	11.885,00	
4.2. studiedagen	46.500,00	8.547,00	
4.3. persconferenties	1.500,00	0,00	
4.4. contract communicatiebureau	25.000,00	25.000,00	
Totaal 4	85.000,00	45.432,00	39.568,00
5. Financiële bijdragen			
5.1. bijdrage EEAC	2.500,00	5.000,00	-2.500,00
Totaal 5	2.500,00	5.000,00	- 2.500,00
Totaal 1+2+3+4+5	243.000,00	208.417,65	34.582,35
6. Informatica			
6.1. onderhoud, klein materieel	14.500,00	14.380,00	
6.2. opleidingen	2.500,00	2.300,00	
Totaal 6	17.000,00	16.680,00	320,00
Totaal A=1+2+3+4+5+6	260.000,00	225.097,65	34.902,35
B. Investerings			
7. Investerings niet-informatica			
Totaal 7	2.000,00	0	2.000,00
8. Investerings informatica			
8.1. klein materieel	1.600,00	0	
8.2. kabels	0	0	
8.3. modems	0	0	
8.4. 1 potable	2.500,00	2.478,29	
8.5. 3 PC	4.800,00	4.243,22	
8.6. software	5.600,00	3.862,32	
8.7. reserve	500,00	0	
Totaal 8	15.000,00	10.583,83	4.416,17
Totaal B= 7+8	17.000,00	10.583,83	6.416,17
ALGEMEEN TOTAAL	277.000,00	235.681,48	41.318,52

Bijlagen

Bijlage 1. Ledenlijst 2003

Zijne Koninklijke Hoogheid Prins FILIP (erevoorzitter)

38 stemgerechtigde leden

- De heer Bart BODE (Broederlijk delen)
- Mevrouw Claire BOSCH, (FEVIA)
- Monsieur Arthur BODSON (vice-président)
- Madame Isabelle CHAPUT (Fédération des Entreprises de Belgique, FEB)
- Mevrouw Hilde DE BUCK (Electrabel)
- Monsieur Geoffroy DE SCHUTTER (Inter-Environnement Bruxelles, IEB)
- Monsieur Bernard DECOCK (Fédération des Entreprises de Belgique, FEB)
- Madame Irène DEKELPER (Centrale Générale des Syndicats Libérales, (ACLVB/CGSLB)
- Mevrouw Karen DE POOTER (11.11.11)
- Madame Sophie ENGLEBIENNE (Oxfam-Solidarité)
- De heer Geert FREMOUT (Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling, VODO)
- Professor Luc HENS (Vrije Universiteit Brussel, VUB)
- De heer Claude KLEIN (Federatie van de Chemische Industrie van België, Fedichem)
- ... (Union des Classes moyennes)
- Mevrouw Valérie KOCHUYT (Birdlife Belgium)
- Professor Luc LAVRYSEN (Universiteit Gent, UG)
- De heer Geert LEJEUNE (World Wide Fund for Nature – Belgium, WWF)
- Monsieur Bruno MELCKMANS (Fédération Générale des Travailleurs de Belgique (FGTB)
- Monsieur Roland MOREAU (Greenpeace Belgium) vervangen door de heer Wendel Trio
- Madame Anne PANNEELS (vice-présidente)
- Monsieur François PHILIPS (Fédération Générale des Travailleurs de Belgique, FGTB) remplacé par Mr Daniel Van Daele)
- Monsieur Marek POZNANSKI (Collectif Stratégies Alimentaires, CSA)
- Mevrouw Dominique RIGAUX (Samenwerkende Venootschap voor Productie van Elektriciteit, SPE)
- De heer Theo ROMBOUITS (voorzitter)
- Madame Catherine ROUSSEAU (Centre de Recherche et d'Information des Organisations de Consommateurs, CRIOC)
- Professeur Jean-Pierre THOME (Université de Liège, ULg)
- Monsieur Daniel VAN DAELE (Fédération Générale du Travail de Belgique, FGTB)
- De heer Paul VAN CAPPELLEN (Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties, OIVO)
- De heer Piet VANDEN ABEELE (De Unie van Zelfstandige Ondernemers, UNIZO)
- Mevrouw Saar VAN HAUWERMEIREN (Bond Beter Leefmilieu, BBL)
- Professeur Jean-Pascal van YPERSELE de STRIHOU (Université Catholique de Louvain, UCL)
- De heer Rudi VERHEYEN (ondervoorzitter)
- Professor Han VERSCHURE (Katholieke Universiteit Leuven, KULeuven)
- Mevrouw Jo VERVECKEN (Algemeen Belgisch Vakverbond van België (ABVV)
- Monsieur Dominique WEERTS (Centre National de Coopération au Développement, CNCD)
- De heer Tom WILLEMS (Algemeen Christelijk Vakverbond (ACV)
- Monsieur Alain WILMART (Confédération des Syndicats Chrétiens de Belgique, CSC)
- Professeur Edwin ZACCAÏ (Université Libre de Bruxelles, ULB)

Vertegenwoordigers van de Ministers en de Staatssecretarissen tot juli

De heer Ivan PITTEVILS (eerste minister Guy Verhofstadt)

Madame Martine GILLET (vice-eerste minister en minister van werkgelegenheid Laurette Onkelinx)
Madame Jihane Annane (vice-eerste minister en minister van buitenlandse zaken, Louis Michel)
De heer Michiel VANDENBUSSCHE (vice-eerste minister en minister van Begroting, Maatschappelijke Integratie en Sociale Economie Johan Vande Lanotte)
Monsieur Bruno VALETTE (vice-eerste minister en minister van Mobiliteit en Vervoer Isabelle Durant)
Mevrouw Inès VERLEYE (minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu Jef Tavernier)
Monsieur Jacques BRASSINNE de LA BUISSIÈRE (minister van Binnenlandse Zaken Antoine Duquesne)
... (minister van Sociale Zaken en Pensioenen Frank Vandenbroucke)
Monsieur Jacques BAVEYE (minister van Financiën Didier Reynders)
De heer Jan VANDERHAEGHE (minister van Justitie Marc Verwilghen)
Monsieur Bernard CRABBE, (staatssecretaris voor ontwikkelingssamenwerking, toegevoegd aan de minister van buitenlandse zaken, Eddy Boutmans)
Monsieur Paul DROGART (minister van Ambtenarenzaken en Modernisering van de Openbare Besturen Luc Van den Bossche)
Madame Laurence SMETS (minister van Landsverdediging André Flahaut)
De heer Luc BAS (Vlaamse Gewest)
Monsieur Renaud DAELE (Deutschsprachige Gemeinschaft)
De heer Frank DEMEYERE (minister van Economie en Wetenschappelijk Onderzoek, belast met het Grootstedenbeleid, Charles Picqué)
Madame Florence DIDION (Brusselse Hoofdstedelijke Gewest)
Monsieur Christophe KELEKOM (Communauté française)
Monsieur Luc MABILLE (ministre des Télécommunications et des Entreprises et participations publiques Rik Daems)
De heer Marc PALLEMAERTS (staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling Olivier Deleuze)
Monsieur Emmanuel SÉRUSIAUX (Région wallonne)
De heer Evert MARECHAL (staatssecretaris voor Buitenlandse Handel Pierre Chevalier / staatssecretaris Annemie Neyts)
... (Vlaamse Gemeenschap)

Vertegenwoordigers van de Ministers en de Staatssecretarissen na juli

De heer Ivan PITTEVILS (eerste minister Guy Verhofstadt), vervangen door mevrouw Nele ROOBROUCK
Evrouw Martine GILLET (vice-eerste minister en minister van justitie, Laurette Onkelinx)
De heer Koen DOENS (vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken, Louis Michel)
De heer Michiel VANDENBUSSCHE (vice-eerste minister en minister van begroting, maatschappelijke integratie en sociale economie Johan Vande Lanotte)
Mevrouw Micheline BOGAERT (vice-eerste minister en minister van binnenlandse zaken, Patrick Dewael)
De heer Toon WASSENBERG (minister van werk en pensioenen, Frank Vandenbroucke)
De heer Johan THEETAERT (minister van landsverdediging André Flahaut)
De heer Abdoelrahman SHERIF (vertegenwoordiger van de minister van ontwikkelingssamenwerking Marc Verwilghen)
Monsieur Denis RONDAY (minister van financiën Didier Reynders)
..... (minister van sociale zaken en volksgezondheid)
Mevrouw Els BROUWERS (minister van economie, energie, buitenlandse handel en wetenschapsbeleid, Fientje Moerman)
Mevrouw Isabel HAEST (minister van mobiliteit en sociale economie, Bert Ancliaux)
De heer Paul DROGAERT (minister van ambtenarenzaken, maatschappelijke integratie, grootstedenbeleid en gelijke kansen, Marie Arena)
De heer Evert MARECHAL (minister van middenstand en landbouw, Sabine Laruelle)
De heer Wim VAN DAMME, (minister van leefmilieu, consumentenzaken en duurzame ontwikkeling, Freya Van den Bossche)

Monsieur Emmanuel SÉRUSIAUX (Région wallonne)
 ..... (staatssecretaris voor informatisering van de staat, toegevoegd aan de minister van begroting en overheidsbedrijven, Peter Vanvelthoven)
 ..... (staatssecretaris voor de modernisatie van financiën en de strijd tegen fiscale fraude, toegevoegd aan de minister van financiën, Hervé Jamar)
 ..... (staatssecretaris voor families en gehandicapten, toegevoegd aan de minister van sociaie zaken en volksgezondheid, Isabelle Simonis)
 ..... (Staatssecretaris voor administratieve vereenvoudiging, toegevoegd aan de eerste minister, Vincent van Quickenborne)
 .....(staatssecretaris voor arbeidsorganisatie en welzijn op het werk, toegevoegd aan de minister van werk en pensioenen, Kathleen Van Brempt)
 ..... (Vlaamse Gemeenschap)
 De heer Luc BAS (Vlaamse Gewest)
 Monsieur Christophe KELEKOM (Communauté française)
 Monsieur Renaud DAELE (Deutschsprachige Gemeinschaft)
 Madame Florence DIDION (Brusselse Hoofdstedelijke Gewest)

Andere waarnemers

Monsieur Jacques DE BRAKELEER (Conseil Wallon de l'Environnement pour le Développement Durable, CWEDD)
 De heer Hadelin de BEER de LAER, POD DO
 Madame Maïté MASSAER (Conseil de l'Environnement de la Région Bruxelles-Capitale)
 Monsieur Pino CARLINO (Conseil Économique et Social de la Région Wallonne, CESRW)
 Monsieur Jacques FOSTIER (Conseil Économique et Social de la Région Wallonne, CESRW)
 De heer Kris FRANZEN (Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest)
 Madame Nadine GOUZÉE (Federaal Planbureau)
 Madame Marie-Paule KESTEMONT (Université Catholique de Louvain, UCL)
 Monsieur J. LABAR (Conseil Economique et Social de la Région de Bruxelles-Capitale)
 Madame Jacqueline MILLER (Bureau Européen de l'Environnement, BEE)
 Madame Delphine MISONNE (Centre de droit de l'environnement, FUSL)
 De heer Kris PEETERS (Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen, SERV) vervangen door dhr. Peter KERREMANS
 Monsieur Robert TOLLET (Centrale Economische Raad, CER)
 De heer Jan VERHEEKE (Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen, MiNa-raad)
 De heer Jan VERSCHOOTEN (Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling, ICDO)
 De heer Willy WEYNS (Bond Beter Leefmilieu, BBL)

Bijlage 2. Aanwezigheid op de algemene vergaderingen**Stemgerechtigde leden**

x = aanwezig, - = verontschuldigd, 0 = afwezig en niet verontschuldigd, ... = lid niet aangeduid					
	18/02	20/05	17/06	21/10	18/12
Voorzitter en ondervoorzitters					
Rombouts Theo	x	x	x	x	x
Panneels Anne	-	x	x	x	x
Verheyen Rudi	-	x	x	-	-
Bodson Arthur	-	x	-	-	-
NGO milieu					
Valérie Kochuyt	x	-	x	x	x
De Schutter Geoffroy	x	x	0	0	0
Lejeune Geert	0	-	x	0	-
Moreau Roland/Wendel Trio	-	x	x	x	0
Denis Van Eeckhout	x	x	x	x	x
Van Hauwermeiren Saar	x	x	x	-	x
NGO ontwikkeling					
Bode Bart	-	x	0	-	x
Englebienne Sophie	0	x	0	0	-
Fremout Geert	x	x	x	x	x
Poznanski Marek	x	0	0	0	0
De Pooter Karen	x	x	x	0	x
Weerts Dominique	0	0	0	x	0
NGO verbruikers					
Rousseau Catherine	x	x	x	x	x
Van Cappellen Paul	-	0	-	0	0
Werknemersorganisaties					
Dekelper Irène	-	-	-	-	-
Philips François/Daele Daniel	-	-	x	-	x
Melckmans Bruno	x	x	0	0	0
Willems Tom	x	0	0	x	-
Vervecken Jo	...	...	-	-	-
Wilmart Alain	x	x	x	0	0
Werkgeversorganisaties					
Bosch Claire	0	x	x	-	x

x = aanwezig, - = verontschuldigd, 0 = afwezig en niet verontschuldigd, ... = lid niet aangeduid					
	18/02	20/05	17/06	21/10	18/12
Chaput Isabelle	x	-	x	-	x
Decock Bernard	0	0	0	0	x
Klein Claude	-	x	-	0	-
Lacroix Barbara/...	x	x	0	...	...
Vanden Abeele Piet	0	0	-	x	0
Energieproducenten					
Rigaux Dominique	x	-	x	x	x
De Buck Hilde	x	x	0	-	-
wetenschappelijke milieus					
Hens Luc	x	x	x	x	x
Lavrysen Luc	x	x	x	x	-
Thomé Jean-Pierre	0	0	0	0	0
van Ypersele de Strihou Jean-Pascal	-	x	-	x	-
Verschure Han	x	x	x	x	x
Zaccāi Edwin	-	x	-	x	-

Waarnemers tot juli

x = aanwezig, - = verontschuldigd, 0 = afwezig en niet verontschuldigd, ... = lid niet aangeduid					
	18/02	20/04	17/06		
federale regering					
Bacquelaine Myriam/Jihane Annane	0	0	0		
Baveye Jacques	0	0	0		
Brassinne de La Buissière Jacques	0	0	0		
Crabbe Bernard	0	0	0		
Demeyere Frank	-	0	0		
Drogart Paul	-	-	-		
Gillet Martine	0	0	0		
Mabille Luc	0	0	0		
Pallemaerts Marc/...	0	...	...		
Pittevils Ivan	0	0	0		
Maréchal Evert	0	0	0		
Vandenbussche Michiel	x	-	-		
Vanderhaeghe Jan	0	0	0		

x = aanwezig, - = verontschuldigd, 0 = afwezig en niet verontschuldigd, ... = lid niet aangeduid					
	18/02	20/04	17/06		
Verleye Inès/Lenaerts Ulrik	0	0	0		
Valette Bruno	x	0	0		
Waarnemers vanaf juli				21/10	18/12
federale regering					
Abdoelrahman Sherif				x	0
Giillet Martine				0	0
Ronday Denis				0	0
Maréchal Evert				0	0
Pittevils Ivan				0	0
Vandenbussche Michiel				0	-
Haest Isabel				...	0
Johan Theetaert				x	0
Van Damme Wim				x	x
	18/02	20/05	17/06	21/10	18/12
gewest- en gemeenschapsregeringen					
Bas Luc	x	x	x	x	-
Daele Renaud	-	-	-	x	-
Didion Florence	0	0	0	0	0
Kelekom Christophe	0	0	0	0	0
Sérusiaux Emmanuel	0	0	0	0	0
...	...	...	...	...	...
wetenschappelijke raadgevers					
Kestemont Marie-Paul	-	-	x	x	x
Miller Jacqueline	x	x	-	x	x
Misonne Delphine	x	x	x	x	x
Weyns Willy	-	-	x	0	0
andere waarnemers					
Carlino Pino/Fostier Jacques	0	0	0	0	0
de Beer de Laer Hadelin				x	x
De Brakeleer Jacques	0	0	0	0	0
Foscolo Patricia	0	0	0	0	0
Franzen Chris.	0	0	0	0	0
Labar J.	0	0	0	0	0

x = aanwezig, - = verontschuldigd, 0 = afwezig en niet verontschuldigd, ... = lid niet aangeduid					
	18/02	20/04	17/06		
Peeters Kris/Kerremans Peter	0	0	0	0	0
Tollet Robert	0	0	0	0	0
Cornet d'Elzius John	-	x	x	-	-
Gouzée Nadine	x	x	x	x	x
Verheeke Jan	-	-	-	-	-
Verschooten Jan	0	0	0	0	0

Bijlage 3. Lijst van adviezen 1994 - 2003

NRDO-ADVIEZEN 1994–1997

1. **Advies met betrekking tot "Het Nationaal Belgisch Programma ter vermindering van de CO₂-uitstoot" (5 mei 1994)** op vraag van de Minister van Leefmilieu J. Santkin
2. **Advies met betrekking tot "De tweede substantiële zitting van de CDO te New York en de te voorziene Belgische tussenkomsten" (5 mei 1994)** op eigen initiatief
3. **Advies met betrekking tot "De verbetering van de procedure van rapportering door België aan de CDO" (5 mei 1994)** op eigen initiatief
4. **Reactie van de NRDO op het Nationaal Rapport aan de Commissie voor Duurzame Ontwikkeling 1994 (27 januari 1995)** op eigen initiatief
5. **Aanbevelingen van de NRDO inzake energiebeleid met het oog op duurzame ontwikkeling (12 mei 1995)** op vraag van de Minister van Leefmilieu J. Santkin
6. **Advies met betrekking tot "Het beleid duurzame ontwikkeling – departement wetenschapsbeleid" (12 mei 1995)** op vraag van de Minister van Wetenschapsbeleid J.M. Dehousse, overhandigd aan zijn opvolger M. Daerden
7. **Advies van de NRDO met betrekking tot het Nationaal Rapport 1995 (27 februari 1996)** op eigen initiatief
8. **Advies van de NRDO met betrekking tot het voorontwerp van wet betreffende productnormen ter bescherming van het leefmilieu en de volksgezondheid en ter bevordering van duurzame productie- en consumptiepatronen (28 juni 1996)** op vraag van de Staatssecretaris voor Leefmilieu J. Peeters
9. **Advies van de NRDO over het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering / Voorontwerp van eerste Belgische Nationale Mededeling aan de Conferentie van de Partijen en over het Nationaal Belgisch Programma ter vermindering van de CO₂-uitstoot / Stand van zaken (20 september 1996)** op vraag van Staatssecretaris voor Leefmilieu J. Peeters
10. **Advies van de NRDO over Voorontwerp van wet betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling (29 november 1996)** op eigen initiatief
11. **Advies van de NRDO betreffende het langetermijnbeleid "Wetenschappelijk Onderzoek en Duurzame Ontwikkeling" (16 april 1997)** op eigen initiatief
12. **Advies van de NRDO over de herziening van het 5de actieprogramma van de Europese Unie over het milieu en duurzame ontwikkeling (16 april 1997)** op vraag van de Voorzitters van de Kamer en de Senaat, de heren Langendries en Swaelen

1997

1. **Advies over de steun van het departement ontwikkelingssamenwerking aan het internationaal landbouwonderzoek in het kader van de Consultative Group on International Agricultural Research (8 oktober 1997)** op vraag van Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking R. Moreels
2. **Advies over Kleur Bekennen, Toekomstplan voor de Belgische ontwikkelingssamenwerking (8 oktober 1997)** op vraag van de Voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers R. Langendries

1998

1. **Advies betreffende de sectorale nota van het ABOS over landbouw en voedselveiligheid (30 januari 1998)** op vraag van Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking R. Moreels
2. **Advies over de invloed van het klonen van planten en dieren op biodiversiteit en duurzame ontwikkeling (26 maart 1998)** op vraag van Minister van Wetenschapsbeleid Y. Ylief
3. **Advies over de ABOS-sectornota infrastructuur (29 mei 1998)** op vraag van Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking R. Moreels
4. **Advies over de uitvoering in België van het Protocol van Kyoto inzake de beperking van emissies van broeikasgassen (28 september 1998)** op vraag van de Staatssecretaris voor Leefmilieu J. Peeters
5. **Advies betreffende de Richtlijnen voor Consumentenbescherming van de Commission on Sustainable Development –(4 december 1998)** op eigen initiatief

1999

1. **Advies over de uitvoering in België van het Verdrag inzake biologische diversiteit – 23 februari – op eigen initiatief.**
2. **Advies over een multilateraal investeringsakkoord – 23 februari – gevraagd door de Vice-Eerste Minister en Minister van Economie en Telecommunicatie, belast met Buitenlandse Handel, de heer Elio Di Rupo.**
3. **Advies betreffende het ontwerp-KB over productnormen voor verpakkingen – 23 februari – gevraagd door de Staatssecretaris voor Leefmilieu, de heer Jan Peeters.**
4. **Advies betreffende het ontwerp-KB tot wijziging van het KB van 5 oktober 1998 tot beperking van het op de markt brengen en van het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen en preparaten – 20 april – gevraagd door de Staatssecretaris voor Leefmilieu, de heer Jan Peeters.**
5. **Memorandum aan de nieuwe federale regering – 15 juni.**
6. **Tweede advies gevaarlijke stoffen en preparaten – 15 juni – gevraagd door de Staatssecretaris voor Leefmilieu, de heer Jan Peeters.**
7. **Advies over een ontwerp-KB tot wijziging van het KB van 24 mei 1982 houdende reglementering van het in de handel brengen van stoffen die gevaarlijk kunnen zijn voor de mens of voor zijn leefmilieu – 30 juni – gevraagd door de Staatssecretaris voor Leefmilieu, de heer Jan Peeters.**
8. **Advies over het ontwerp-KB houdende verbod van het op de markt brengen van bepaalde producten die kortketenige gechloreerde paraffines bevatten – 19 oktober – gevraagd door de Staatssecretaris voor Leefmilieu, de heer Jan Peeters, en overhandigd aan zijn opvolger, de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet.**
9. **Advies over het ontwerp-KB betreffende het door huishoudelijke apparaten voortgebrachte luchtgeluid – 19 oktober – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet.**
10. **Advies over de flexibiliteitsmechanismen van het Protocol van Kyoto – 19 oktober – op eigen initiatief.**
11. **Advies over fiscaliteit in het kader van het klimaatbeleid – 19 oktober – op eigen initiatief.**

12. **Advies batterijen en accu's** – 14 december – gevraagd door de Staatssecretaris voor Leefmilieu, de heer Jan Peeters, en overhandigd aan zijn opvolger, de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet.
13. **Advies over een ontwerp-KB betreffende het op de markt brengen van biociden** – 14 december – gevraagd door de Staatssecretaris voor Leefmilieu, de heer Jan Peeters, en overhandigd aan zijn opvolger, de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet.
14. **Advies vluchtige organische stoffen uit benzine** – 14 december – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet.
15. **Advies benzine en diesel** – 14 december – gevraagd door de Minister van Mobiliteit en Vervoer, mevrouw Isabelle Durant, en de Staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, de heer Olivier Deleuze.

2000

1. **Advies over een ontwerp-KB tot wijziging van het KB van 25 februari 1996 tot beperking van het op de markt brengen en van het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen en preparaten** – 15 februari 2000 – gevraagd door de minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
2. **Advies over het Voorontwerp van federaal plan inzake duurzame ontwikkeling 2000-2003** – 4 april 2000 – gevraagd door de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling
3. **Advies over het Voorontwerp van federaal plan ter bestrijding van verzuring en troposferische ozon** – 4 april 2000 – gevraagd door de minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
4. **Advies over het zesde milieuactieprogramma van de Europese Unie** – 20 juni 2000 – gevraagd door de minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
5. **Advies over gevaarlijke stoffen en preparaten** – 20 juni 2000 – gevraagd door de minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
6. **Advies over domeinconcessies voor offshorewindmolens** – 20 juni 2000 – gevraagd door de minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet, en de staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, de heer Olivier Deleuze
7. **Advies over de beleidsnota Ontwikkelingssamenwerking *Kwaliteit in solidariteit. Partnerschap voor duurzame ontwikkeling*** – 20 juni 2000 – gevraagd door de staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking, de heer Eddy Boutmans
8. **Advies over de milieueffectbeoordeling en de vergunning en machtiging van bepaalde activiteiten in de zee** – 20 juni 2000 – gevraagd door de minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
9. **Advies over het Groenboek over de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Europese Unie** – 17 oktober 2000 – gevraagd door de staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, de heer Olivier Deleuze
10. **Advies over een ontwerp-KB tot beperking van het op de markt brengen en van het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen en preparaten (asbest)** – 17 oktober 2000 – gevraagd door de minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
11. **Advies over de kabels in de Noordzee** – 17 oktober 2000 – gevraagd door de minister van Economie en Wetenschappelijk Onderzoek, belast met het Grootstedenbeleid, de heer Charles Picqué

12. **Advies over het zwavelgehalte van bepaalde vloeibare brandstoffen** – 17 oktober 2000 – gevraagd door de staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, de heer Olivier Deleuze
13. **Advies over de mededeling van de Europese Commissie over de toepassing van het voorzorgsbeginsel** – 17 oktober 2000 – op eigen initiatief
14. **Advies over de verpakkingsnormen van het Europees Comité voor Normalisatie (CEN)** – 28 november 2000 – gevraagd door de minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
15. **Advies over de aanpassing van de wet van 5 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling** – 28 november 2000 – gevraagd door de staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, de heer Olivier Deleuze

2001

1. **Advies over TRIPs en biodiversiteit** – 6 februari 2001 – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
2. **Advies over de omzetting van de EU-biotechnologierichtlijn in Belgisch recht** – 6 februari 2001 – gevraagd door de Minister van Economie en Wetenschappelijk Onderzoek, belast met het Grootstedenbeleid, de heer Charles Picqué
3. **Advies over gevaarlijke stoffen en preparaten (26ste aanpassing EU-richtlijn)** – 6 februari 2001 – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
4. **Advies over een voorontwerp van KB betreffende de beschikbaarheid van consumenteninformatie over het brandstofverbruik en de CO₂-uitstoot bij het op de markt brengen van nieuwe personenauto's** – 6 februari 2001 – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
5. **Advies over een voorontwerp van KB houdende het verbod van het op de markt brengen van fosfaathoudende textielwasmiddelen bestemd voor huishoudelijk gebruik** – 6 februari 2001 – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
6. **Advies over gevaarlijke stoffen en preparaten (27ste aanpassing EU-richtlijn)** – 24 april 2001 – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
7. **Advies over meetmethoden voor het loodgehalte van benzines en het zwavelgehalte van gasolie-diesel** – 24 april 2001 – gevraagd door de Staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, de heer Olivier Deleuze
8. **Advies over de strategie voor duurzame ontwikkeling van de Europese Unie** – 24 april 2001 – op eigen initiatief
9. **Advies over het groenboek geïntegreerd productbeleid van de Europese Commissie** – 22 mei 2001 – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
10. **Advies over het witboek van de Europese Commissie Strategie voor een toekomstig beleid voor chemische stoffen** – 22 mei 2001 – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
11. **Advies over tributyltin** – 22 mei 2001 – op eigen initiatief
12. **Advies over het internationaal landbouwonderzoek op het gebied van genetisch gewijzigde organismen in het kader van een beleid inzake ontwikkelings-**

samenwerking – 25 oktober 2001 – gevraagd door de staatssecretaris voor internationale samenwerking, de heer Eddy Boutmans

13. **Advies over de defederalisering van de ontwikkelingssamenwerking** – 25 oktober 2001 – gevraagd door de staatssecretaris voor internationale samenwerking, de heer Eddy Boutmans
14. **Advies over het voorontwerp van koninklijk besluit inzake papier** – 25 oktober 2001 – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
15. **Advies over de convenanten als instrument van het klimaatbeleid** – 25 oktober 2001 – op eigen initiatief
16. **Tweede advies over de strategie voor duurzame ontwikkeling van de Europese Unie** – 18 december 2001 –, gevraagd door de staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, de heer Olivier Deleuze
17. **Advies over een ontwerp-KB houdende een verbod op de publiciteit voor elektrische verwarming** – 18 december 2001 – gevraagd door de Staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, de heer Olivier Deleuze
18. **Advies over het samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opstellen, het uitvoeren en het opvolgen van een Nationaal Klimaatplan, alsook het rapporteren, in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering en het Protocol van Kyoto** – 18 december 2001 – gevraagd door de Staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, de heer Olivier Deleuze

2002

19. **Advies over een ontwerp van koninklijk besluit houdende de facturatie van elektriciteit en gas** – 19 februari 2002 – gevraagd door de Staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, de heer Olivier Deleuze
20. **Advies over over een voorontwerp-KB betreffende het geluidsafgiftevermogen van materieel voor gebruik buitenshuis** – 19 februari 2002 – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
21. **Advies over indicatoren voor duurzame ontwikkeling** – 16 april 2002– op eigen initiatief
22. **Advies over een voorontwerp van wet tot wijziging van de wet productnormen** – 16 april 2002 – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
23. **Advies inzake gevaarlijke stoffen en preparaten, omzetting van vier richtlijnen** – 16 april 2002 – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
24. **Advies ter voorbereiding van de Wereldtop over Duurzame Ontwikkeling in Johannesburg** –16 april 2002– op eigen initiatief
25. **Advies over het federaal richtplan in hoofdlijnen Productbeleid en milieu** – 18 juni 2002 – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
26. **Advies over twee ontwerp-KB's inzake de reductie van het gehalte van vluchtige organische stoffen in decoratieve verven en vernissen en in producten bestemd voor**

het overspuiten van voertuigen – 18 juni 2002 – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet

27. **Advies over een ontwerp-KB betreffende het zwavelgehalte gasolie voor verwarming** – 18 juni 2002 – gevraagd door de Staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, de heer Olivier Deleuze
28. **Tweede advies ter voorbereiding van de Wereldtop over Duurzame Ontwikkeling in Johannesburg** – 18 juni 2002 – Gevraagd door eerste minister, de heer Guy Verhofstadt in een brief van 29 april 2002
29. **Advies over een ontwerp van koninklijk besluit houdende de facturatie van steenkool en gasolie voor verwarming** – 18 juni 2002 – gevraagd door de Staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, de heer Olivier Deleuze
30. **Advies over het gebruik van de flexibiliteitsmechanismen in België** – 18 juni 2002 – gevraagd door de Staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, de heer Olivier Deleuze
31. **Advies inzake gevaarlijke stoffen en preparaten, Omzetting van twee richtlijnen (creosoot)** – 18 juni 2002 – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
32. **Advies over NOx- en CO-emissieniveaus van verwarmingsketels** – 15 oktober 2021 – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
33. **Algemeen advies over de sectorale en thematische strategische nota's van de Directie Generaal van de Internationale Samenwerking (DGIS)** – 15 oktober 2002 – gevraagd door de Staatssecretaris voor Internationale Samenwerking, de heer Eddy Boutmans
34. **Advies over de sectorale strategische nota van de Directie Generaal van de Internationale Samenwerking (DGIS) betreffende landbouw en voedselzekerheid** – 15 oktober 2002 – gevraagd door de Staatssecretaris voor Internationale Samenwerking, de heer Eddy Boutmans
35. **Advies over de thematische strategische nota van de Directie Generaal van de Internationale Samenwerking (DGIS) betreffende de gelijke kansen en rechten tussen vrouwen en mannen** – 15 oktober 2002 – gevraagd door de Staatssecretaris voor Internationale Samenwerking, de heer Eddy Boutmans
36. **Advies over zware metalen in verpakkingen** – 15 oktober 2002 – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
37. **Advies over de doelbewuste introductie in het leefmilieu en het in de handel brengen van ggo's** – 15 oktober 2002 – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
38. **Advies over gevaarlijke stoffen en preparaten (organische tinverbindingen)** – 15 oktober 2002 – gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet
39. **Advies over de sectorale strategische nota van de Directie Generaal van de Internationale Samenwerking (DGIS) aangaande vredesopbouw** – 15 oktober 2002 – gevraagd door de Staatssecretaris voor Internationale Samenwerking, de heer Eddy Boutmans

40. **Eerste advies in opvolging van de Wereldtop over Duurzame Ontwikkeling in Johannesburg** – 15 oktober 2002 – gevraagd door de Staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, de heer Olivier Deleuze
41. **Advies over de sectorale nota 'Basisgezondheidszorg' van de Directie-Generaal Internationale Samenwerking (DGIS)** – 17 december 2002 – gevraagd door de Staatssecretaris voor Internationale Samenwerking, de heer Eddy Boutmans
42. **Advies over de thematische nota 'Leefmilieu' van de Directie-Generaal Internationale Samenwerking (DGIS)** – 17 december 2002 – gevraagd door de Staatssecretaris voor Internationale Samenwerking, de heer Eddy Boutmans
43. **Advies over preventieve en andere maatregelen ter beperking van de leefmilieuverontreiniging door voertuigen en ter bevordering van een duurzame productiewijze van voertuigen** – 17 december 2002 – gevraagd door de minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mijnheer Jef Tavernier
44. **Advies over Advies over de sectorale nota 'Onderwijs en vorming' van de Directie-Generaal Internationale Samenwerking (DGIS)** – 17 december 2002 – gevraagd door de Staatssecretaris voor Internationale Samenwerking, de heer Eddy Boutmans
45. **Advies over het ontwerp van het Nationaal actieplan Leefmilieu Gezondheid** – 17 december 2002 – gevraagd door de minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mijnheer Jef Tavernier
46. **Advies over de bescherming van de atmosfeer tegen de uitstoot van gassen en deeltjes door niet voor de weg bestemde mobiele machines** – 17 december 2002 – gevraagd door de minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mijnheer Jef Tavernier
47. **Advies over de benamingen, de kenmerken en het loodgehalte van de benzines voor motorvoertuigen** – 17 december 2002 – gevraagd door de Staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, de heer Olivier Deleuze
48. **Advies aangaande een ontwerp KB betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van het indicatief programma van de productiemiddelen van elektriciteit, van het ontwikkelingsplan van het transmissienet voor elektriciteit en van het indicatief plan van bevoorrading in aardgas** – 17 december 2002 – gevraagd door de Staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, de heer Olivier Deleuze
49. **Advies over het voorontwerp van het federaal richtplan Productbeleid en milieu (2003-2005)** – 17 december 2002 – gevraagd door de minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mijnheer Jef Tavernier

2003

1. **Advies over de verticale integratie van duurzame ontwikkeling en multilevel governance** (18 december 2003), op eigen initiatief.
2. **Kaderadvies over de strategische geografische nota's van de Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking** (17 juni 2003), gevraagd door de staatssecretaris voor internationale samenwerking, Eddy Boutmans.
3. **Advies over een ontwerp-KB tot wijziging van een ontwerp-KB tot beperking van het op de markt brengen en van het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen en preparaten (blauwe kleurstof)** (17 juni 2003), gevraagd door de minister van consumentenzaken, volksgezondheid en leefmilieu, de heer Jef Tavernier.

4. **Kaderadvies over de hinderpalen voor de invoering van de maatregelen ter vermindering van de uitstoot van broeikasgassen die economisch rendabel zijn ("no regret" maatregelen)** (17 juni 2003), op eigen initiatief.
5. **Noodzaak om een consultatiestrategie te ontwikkelen en aanbevelingen voor de consultatie over het voorontwerp van het 2de Federaal plan inzake duurzame ontwikkeling** (20 mei 2003), op eigen initiatief.
6. **Memorandum aan de nieuwe federale regering** (20 mei 2003), op eigen initiatief.
7. **Advies over de sectorale nota 'Basisinfrastructuur' van DGOS** (18 februari 2003), gevraagd door de staatssecretaris internationale samenwerking, de heer Eddy Boutmans.
8. **Advies over de thematische nota 'Sociale Economie' van DGOS** (18 februari 2003), gevraagd door de staatssecretaris internationale samenwerking, de heer Eddy Boutmans.
9. **Advies over gevaarlijke stoffen en preparaten (gechloreerde paraffines)** (18 februari 2003), gevraagd door de staatssecretaris voor energie en duurzame ontwikkeling, de heer Olivier Deleuze.